МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ—ЙЎЛЧИ ЮЛДУЗИМИЗ

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

15 ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 87 (3825).

5 МАЙ
ЯКШАНБА
1968 ЙИЛ

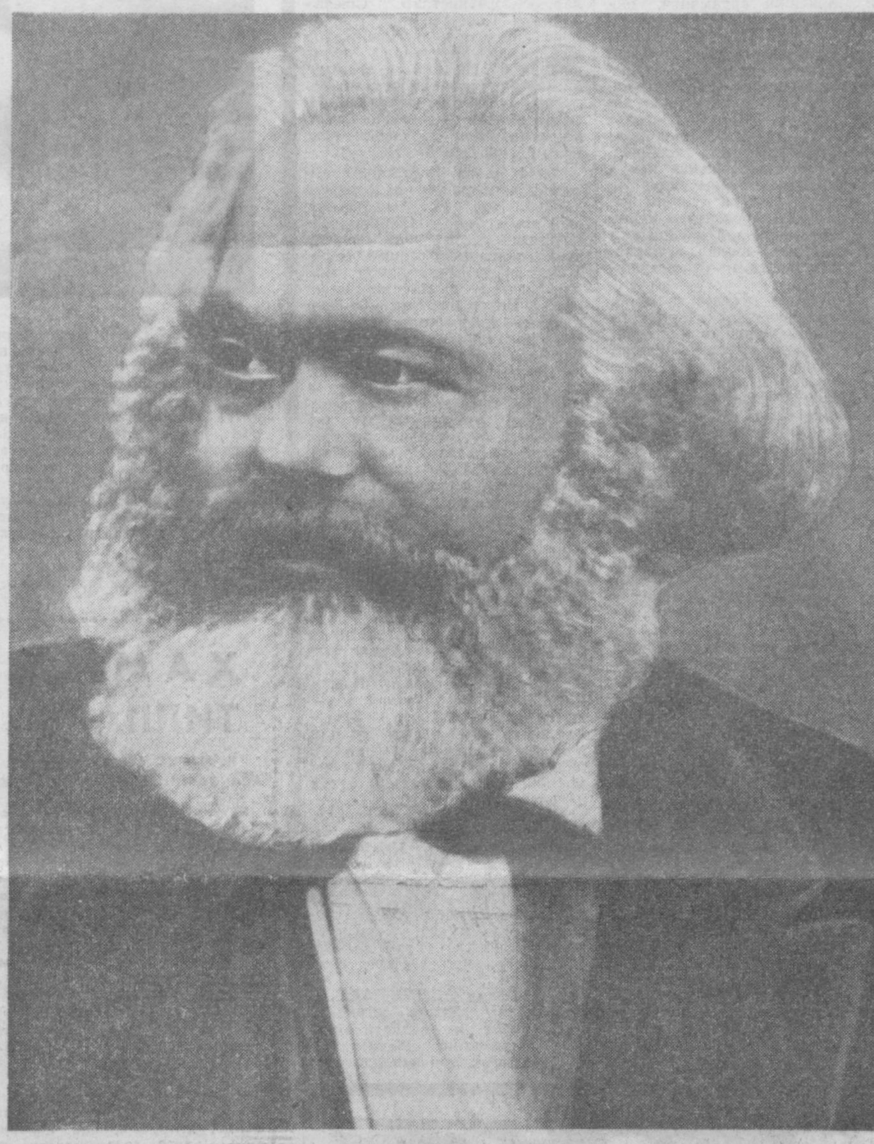
Баҳоси 2 тийин.

Бугун бутун жаҳон пролетариатининг доҳийси, илмий коммунизм асосчиси Карл Маркс туғилганига 150 йил тўлди.

Яшасин абадий барҳаёт революцион таълимот, социализм ва коммунизм ғалабаси йўлидаги курашда барча мамлакатлар меҳнаткашларининг йўлчи юлдузи — марксизм-ленинизм!

Маркс таълимоти тўғри бўлганлиги учун ғоят кучли таълимотдир.

В. И. Ленин.

Биз ким бўлиб қолган бўлсак, ҳаммаси учун унинг олдида қарздормиз... Усиз биз ҳанузга қадар қоронғуликда адашиб юрган бўлардик.

Ф. Энгельс.

ТУРКИСТОН ҲАРБИЙ ОКРУГИ ЖАНГЧИЛАРИНИНГ БАЙРАМИ

Қизил Байроқли Туркистон Ҳарбий Округи ташкил қилинган кунга эллик йил тўлди.

Тошкентдаги санъат саройи 4 майда шу тантананинг маркази бўлди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзолари ва Бюро аъзолигига кандидатлар И. Г. Анисимкин, Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, Н. Г. Ляшченко, Н. М. Матчонов, М. М. Мусахонов, Е. С. Насриддинова, Р. Н. Нишонов, С. Р. Расулов, М. Т. Турсунов, Туркманистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси А. Қиличев, Тожикистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси М. Холов, Қозоғистон ССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари И. Г. Слажнев, Қирғизистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари С. Бегматова, генераллар, округнинг ветеранлари, кекса большевиклар президиумга чиқадилар.

Йиғилишни Ҳарбий Кенгаш аъзоси — округ сиёсий бошқармасининг бошлиғи А. В. Дебалюк очади.

КПСС ленинчи Марказий Комитетининг Сиёсий Бюроси баланд руҳ билан йиғилишнинг фахрий президиумига сайланади.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидовга сўз берилади. Ш. Р. Рашидов тантанали вазиятда округга Қизил байроқ топширади, сўнгра гулдурос, давомли қарсаклар остида шу байроққа Қизил Байроқ орденини қадаб қўяди. Округ Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз Флотининг эллик йиллиги муносабати билан ана шу орденга сазовор бўлган эди.

Ш. Р. Рашидов солдатлар, сержантлар, офицерлар ва генералларни КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети номидан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети номидан, Ўзбекистоннинг барча меҳнаткашлари номидан Ватаннинг юксак мукофоти билан ҳамда Туркистон Ҳарбий Округининг эллик йиллиги билан қизғин қутлайди.

Округ қўмондони армия генерали Н. Г. Ляшченко минбарга чиқади. Н. Г. Ляшченко Туркистон Ҳарбий Округи жангчиларининг шавкатли меҳнатига юксак баҳо берганликлари учун жонажон Коммунистик партия ва Совет ҳукуматига чуқур миннатдорчилик изҳор этади ва КПСС Марказий Комитети апрель Пленумининг қарорларидан ҳамда партия ва ҳукуматнинг оталарча қилаётган ғамхўрлигидан руҳланган округ қўшинлари ўз хушёрлигини ва жанговар тайёрлигини бундан буён ҳам ҳормай-толмай оширадилар, деб ишонтиради.

Тантанали йиғилиш қатнашчилари КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советига зўр якдиллик билан табрикнома йўлладилар. (ЎзТАГ).

КОММУНИЗМ ЖАРЧИСИ

Куни кеча совет кишилари бутун дунё халқларининг бирдамлик куни — Биринчи Майни зўр тантана билан нишонладилар. Май байрами халқлар дўстлиги, ҳамкорлиги ва қудратининг, Совет кишилари Коммунистик партия теварагига янада маҳкам жипслашганликларининг улкан намойишига айланди. Бугун эса ана шу шодиёнага Матбуот байрами уланиб кетди.

Бундан эллик олти йил муқаддам отахон газетамиз «Правда»нинг биринчи сони нашр этилган эди. Шундан буён бу кун ҳар йили Совет матбуоти куни сифатида байрам қилинади. Бу кунни матбуот ходимлари билан бирга минг-минглаб ишчи-деҳқон мухбирлари, барча совет кишилари зўр тантана билан нишонлайдилар.

Совет халқи партия XXIII съезди ва КПСС Марказий Комитети тарихий пленумларининг қарорларини амалга ошира бориб, ажойиб ютуқларни қўлга киритмоқдалар. Юбилей йилида халқ хўжалигини юксалтириш, коммунизмнинг моддий-техника базасини яратиш соҳасида қилинган ишлар, айниқса, қувончли бўлди. Барча совет кишилари сингари областимиз меҳнаткашлари ҳам В. И. Лениннинг туғилганига 100 йил тўладиган кунни муносиб кутиб олиш ва беш йиллик планни муддатидан илгари бажариш юзасидан бошланган ҳаракатга қўшилиб, янги марраларга интилмоқдалар. Бу мақсадга эришишда коллектив пропагандист ва агитатор айни замонда коллектив ташкилотчи сифатида ҳам халқ ҳурматини қозонган матбуотимизнинг роли беқиёсдир.

Дарҳақиқат, Совет ҳокимияти йилларида матбуотнинг ташкилотчилик кучи ва қудрати мислсиз ўсди, газета ва журналларнинг сони ҳам кўпайди, уларнинг тиражи ошди. Масалан, биргина областимиздагина республика газеталаридан ташқари икки область ва 5 шаҳар газетаси, кўптиражли газеталар ҳамда бирқанча журналлар чиқиб турибди. Бу газеталар ва журналлар кириб бормаган хонадон йўқ. Улар халқ томонидан севиб ўқилади. Чунки матбуот миллионларнинг минбаридир.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXIII съездида мамлакатимизда коммунизмнинг моддий-техника базасини яратиш; бунинг учун эса совет кишиларининг, ҳар бир касб эгасининг меҳнат активлиги ва ижодий ташаббусини ошириш, ҳаётга янгича турмуш анъаналарини тобора кўпроқ жорий этиш, саноат ва қишлоқ хўжалигида новаторлар ҳаракатига кенг йўл бериш ва шу асосда меҳнат унумдорлигини ошириш, план ва топшириқларнинг муддатидан илгари бажарилишини таъминлаш вазифаси қўйилди. Бу улуғвор вазифалар газета ва журналларимизнинг асосий мазмунини ташкил этмоқда.

Матбуот, радио, телевидениенинг асосий вазифаси совет кишиларида марксча-ленинча дунёқарашни шакллантириш билан бирга, партия ва ҳукуматимиз қарорларининг моҳиятини омма онгига тобора чуқурроқ сингдириш, халқ хўжалиги соҳасида эришилаётган ютуқлар, энг яхши меҳнат намуналаридан кўпчиликни ўз вақтида хабардор қилиб туриш, тежамкорлик ва иқтисод қилиш учун курашнинг авж олдирилишига эришиш, маданий-маиший қурилиш ва бошқа соҳадаги проблемаларни узлуксиз ёритиб боришдан иборатдир. Шунингдек, матбуот жойларда ўз-ўзини танқидни йўлга қўйиш, бюрократизм, сансалорлик ва кўзбўямачилик сингари иллатларга қарши аёвсиз ўт очиши керак.

Газета ва журналларимиз, кўпсонли журналистлар ўзларининг бу соҳадаги бурчларини шараф билан бажармоқдалар. Улар турли жанр ва адабий усуллардан моҳирона фойдаланиб, газета ва журналларнинг ўқимишли чиқишига эришмоқдалар. Бу жиҳатдан областимизда чиқадиган «Суръат», «Пахтакорлар овози», «Янгийўл» район газеталарининг иш тажрибаси диққатга сазовордир.

Кейинги вақтларда колхоз ва совхозларда, корхоналарда ажойиб новаторлар, ишлаб чиқариш қаҳрамонлари етишиб чиқди. Уларнинг тажрибасини оммалаштиришда матбуотимизнинг ташкилотчилик роли катта бўлиши зарур.

Корхона ва ташкилотлар беш кунлик иш ва икки кунлик дам олишга ўтгач, халқимизнинг ўз малакалари, билим савияларини оширишлари, маданий ҳордиқ чиқариб, унумли меҳнат қилишлари учун кенг имкониятлар яратилди. Партия, совет, касаба союз комсомол ва хўжалик ташкилотлари ана шу имкониятлардан фойдаланиб, меҳнаткашларга қандай шарт-шароитлар яратиб бераётганлиги, бу ҳақдаги энг яхши иш тажрибалари газеталарнинг саҳифаларидан тушмаслиги керак. Матбуот социалистик мусобақанинг ташкил қилиниши ва унинг моҳияти ҳақидаги материалларга кенг ўрин бериши лозим.

Совет кишилари шу кунларда беш йилликнинг учинчи йили топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун қизғин меҳнат қилмоқдалар. Ҳамма ерда ижодий меҳнат кўтаринкилиги авжида. Коммунистик партия ва Совет ҳукумати томонидан қўйилган улуғвор вазифаларни бажаришда, коммунизмнинг моддий-техника базасини яратишда совет матбуоти бундан буён ҳам партиямизнинг энг яқин ёрдамчиси, коммунизм ғояларининг ҳақиқий жарчиси бўлиб хизмат қилиши, буржуа идеологиясининг ҳар қандай кўринишларига қарши қатъий кураш олиб бориши керак.

УЛУҒ ДОНИШМАНД

Инсоният тарихида шундай буюк зотлар бўладики, уларнинг номи асрлардан асрларга, насллардан наслларга ўтиб, тилларда ва дилларда мангу яшайди. Ўз ҳаётини меҳнаткаш омманинг бахт-саодати, ёрқин келажаги учун курашга бағишлаган кишиларгина ўз номларини шон-шуҳратга буркайдилар, халқнинг қалбида сира ўчмас из қолдирадилар. Карл Маркс ҳам ана шундай буюк даҳолардан биридир.

Бугун жаҳондаги ҳамма мамлакатларнинг меҳнаткашлари илмий коммунизм асосчиси, гениал мутафаккир, оташин революционер, бутун дунё пролетарларининг устози ва йўлбошчиси Карл Маркс туғилганига 150 йил тўлган кунни зўр тантана билан байрам қилмоқдалар. Бу шонли сана жаҳондаги ҳамма коммунистлар, барча меҳнаткашларнинг катта ва қувончли байрамидир. Ҳамиша ғолиб ва революцион таълимот бўлмиш марксизм-ленинизм тантанасини, унинг бутун ер курраси бўйлаб зафар қучаётганлигини намойиш қилаётган бу байрам миллион-миллион кишиларнинг қалбини севинчга тўлдириб, уларни тараққиёт йўлида янги ғалабаларга руҳлантирмоқда. Маркс таълимотига амал қилиб, улуғ Ленин бошчилигида жаҳонда биринчи ишчи-деҳқонлар давлатини барпо этган совет халқи бу байрамни алоҳида бир вазиятда, сиёсий ва меҳнат активлиги ғоят кучайган вазиятда кутиб олмоқда.

Карл Маркснинг номини тилга олганда ҳамма тараққийпарвар инсонлар учун энг мўътабар, қадрдон сиймо, улуғ инсон кўз ўнгимизда гавдаланади. Маркс чин маънода буюк, ҳар жиҳатдан баркамол инсон эди. Кишилик жамияти тараққиёти учун Маркс қилган улуғвор хизматларнинг ниҳояси ва тенги йўқ. У яратган таълимот янги дунёнинг рамзи, қудратли ва ҳаётбахш кучи бўлиб қолди.

Буюк донишманд Карл Маркснинг улуғлиги шундаки, у тарихий ривожланишнинг бутун бориши кун тартибига қўйган саволларга жавоб топиб берди, инсониятнинг ижтимоий онгида жуда зўр инқилоб қилди, пролетариатнинг тарихий ривожланиш қонунларини тўғри акс эттирувчи илмий дунёқарашини ишлаб чиқди. Маркс социлизмни утопиядан фанга айлантирди, капитализмнинг ҳалок бўлиши ва коммунизмнинг тантана қилиши муқаррарлигини ҳар жиҳатдан асослаб берди, жамият ривожланишининг тўғри йўлини кўрсатди.

Карл Маркс ўзининг жўшқин ҳаётини ва революцион фаолиятини пролетариатни ва барча меҳнаткашларни озод қилиш учун курашга бағишлади. Шу мақсадда у ўз маслакдоши ва содиқ сафдоши Фридрих Энгельс билан биргаликда коммунизм учун кураш байроғини баланд кўтарди.

Жамиятни революцион йўл билан ўзгартириш узоқ давом этадиган мураккаб иш эканлигини, капитализм ўрнини социализм эгаллаши қонуний тарихий жараён эканлигини асослаб берган Маркс ана шу ўтиш даврининг асосий белгиларини назарий жиҳатдан ишлаб чиқди. Маркс ўз сафдоши ва дўсти Энгельс билан ҳамкорликда табиат, жамият ва инсон тафаккурининг умумий қонунлари тўғрисидаги фан бўлган диалектик ва тарихий материализмни яратдилар ва бу билан фалсафа соҳасида буюк революцион тўнтариш ясадилар. Улар турли фалсафий оқимларнинг идеализм ва метафизикасини кескин равишда бартараф этиб, материализмни диалектика билан бирга қўшдилар, унинг қондаларини ижтимоий жараёнларни билишга татбиқ этдилар ва чинакам илмий фалсафий таълимотни яратдилар.

Карл Маркснинг пролетариат диктатураси, социалистик революция, пролетар партияси, диалектик ва тарихий материализм ва бошқа қатор масалалар хусусидаги илмий назариялари ҳозир ҳам янги дунё қурувчи ва ўз бахти-саодати учун курашувчи миллионларча кишилар қўлида асосий ғоявий қурол бўлиб хизмат қилмоқда. К. Маркс ва Ф. Энгельс «Коммунистик партия манифести»да, Европада коммунизм шарпаси оралаб юрибди, деб ёзган эдилар. Ана шу шарпа бўлиб кўринган нарса ҳозирги вақтда давримизнинг энг қудратли кучига айланди. Бу — жаҳон коммунистик ҳаракатидир. Бу қудратли сиёсий ва нуфузли куч жаҳон тараққиётининг бутун ривожланишига ўз таъсирини ўтказмоқда. Бундан 120 йил муқаддам биринчи марксистик ташкилот — «Коммунистлар союзи» ташкил топганида унинг атиги 400 га яқин аъзоси бор эди. Ҳозир эса 90 га яқин мамлакатда коммунистик ва ишчи партиялар бўлиб, улар ўз сафларига 50 миллиондан ортиқ курашчини бирлаштирганлар. Бу — Маркс даҳоси ва донишмандлигининг ғоят буюк кучини кўрсатувчи ажойиб далилдир.

Маркс ишларини буюк Ленин давом эттириб, уни янги юксак босқичга кўтарди, янги илмий хулосалар билан бойитди. Ленинизм — марксизмнинг янги, олий босқичидир, янги тарихий шароитларда, империализм ва пролетар революциялари шароитида, инсоният капитализмдан социализмга ва коммунизмга ўтаётган шароитда марксизмнинг ижодий ривожланишидир.

Инсоният геннйси Карл Маркс ишлаб чиққан буюк ғоялар социалистик мамлакатларда, ўз мустақиллигини қўлга киритган давлатларда ва айниқса бизнинг Ватанимизда зўр куч билан рўёбга чиқмоқда. Серқуёш республикамиз ва шу жумладан Тошкент областининг барча меҳнаткашлари ҳам бутун совет халқи қатори Карл Маркснинг шонли 150 йиллик юбилейини нишонлар эканлар, бу ҳаётбахш ва революцион таълимотга ҳамиша содиқ бўлиб қолишларини, Маркс — Энгельс—Лениннинг ғолиб байроғи остида тағин ҳам маҳкамроқ жипслашаётганликларини кенг намойиш қилиб кўрсатмоқдалар.

Жаҳон ижтимоий тафаккурининг энг буюк ютуғи бўлган марксизм-ленинизм миллионлаб кишилар онгига тобора чуқурроқ сингиб бормоқда, дунёни қайта ўзгартирувчи чинакам моддий куч бўлиб қолди.

Абадий барҳаёт, ҳамиша ғолиб ва революцион таълимот, социализм ва коммунизм ғалабаси йўлидаги курашда барча мамлакатлар меҳнаткашларининг йўлчи юлдузига айланган марксизм-ленинизм яшасин ва тантана қилаверсин!

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА

Яқинда КПСС Марказий Комитети мамлакат халқ хўжалигини автомобиллар, тракторлар ва қишлоқ хўжалик машиналарига запас қисмлар билан таъминлаш юзасидан партия ва ҳукумат қарорлари қандай бажарилаётганлиги тўғрисидаги масалани қараб чиқди.

КПСС Марказий Комитети шу масала юзасидан чиқарган қарорда баъзи саноат министрликлари ва идоралар автомобиллар, тракторлар ва қишлоқ хўжалик машиналарини ремонт қилиш учун зарур металлар ва узелларни ишлаб чиқариш юзасидан белгиланган планларнинг бажарилишини таъминламаётганликлари уқтириб ўтилади. Автомобиль саноати, трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлигининг бир қанча корхоналари запас қисмларни белгиланган номенклатурада ишлаб чиқариш юзасидан берилган топшириқларни бажармаяптилар.

Автомобиль саноати министрлиги, трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлиги, СССР қурилиш министрликлари запас қисмлар, қуйма ва темир заготовкалар ишлаб чиқарувчи ихтисослаштирилган қувватларни қуришда қолоқликка йўл қўймоқдалар, шу мақсадлар учун ажратилган маблағларни тўла ўзлаштирмаётирлар. Автомобиль, тракторларни ремонт қилувчи корхоналар суст ривожлантирилмоқда, ремонт ишларини ҳамда ишдан чиққан асосий деталларни марказлаштирилган тартибда тиклашни уюштиришда камчиликлар мавжуд.

КПСС Марказий Комитети запас қисмлар, қуйма ва темир заготовкалар ишлаб чиқариш учун ихтисослаштирилган қувватларни кенгайтириш юзасидан 1968—1970 йиллар учун белгиланган топшириқларни бажаришни таъминлаш учун зарур тадбирлар ишлаб чиқиш ва амалга оширишни СССР госпланига, автомобиль саноати министрлигига ва трактор ҳамда қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлигига топширди, мазкур министрликларга ва тегишли қурилиш министрликларига автомобиллар, тракторлар, қишлоқ хўжалик машиналарига запас қисмларни ва уларни ишлаб чиқариш учун керакли заготовкаларни ишлаб чиқарувчи қувватларни ишга тушириш планларини 1968 йилда ҳеч сўзсиз бажариш учун зарур чоралар кўришни таклиф қилди.

Саноат министрликлари ва идораларнинг раҳбарларига автомобиллар, тракторлар ва қишлоқ хўжалик машиналари учун запас қисмлар ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг ишларини яхшилаш, 1968 йилда запас қисмлар ишлаб чиқариш планининг тўла ҳажмда ва номенклатурада бажарилишини таъминлаш, уларни тайёрлаш сифатини ошириш топширилди.

СССР госпланига, СССР қора металлургия министрлигига, СССР автомобиль саноати министрлиги ва саноат қурилиши министрлигига Чусов металлургия заводида автомобиль рессорлари ишлаб чиқарувчи ихтисослаштирилган цех қуришни тезлаштириш масаласини кўриб чиқиш топширилди. План ва хўжалик органларига халқ хўжалигини автомобиллар учун запас қисмлар билан таъминлаш тартибини яхшилаш юзасидан тегишли таклифларни тезроқ белгилаб чиқиш, аҳолига сотиш учун чакана савдо тармоқлари орқали енгил автомобиллар учун запас қисмлар ажратиш таклиф қилинди.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига, Бутуниттифоқ «Союзсельхозтехника» бирлашмасига автомобиллар, тракторларни капитал ремонт қилувчи ҳамда деталларни марказлаштирилган тартибда тикловчи объектларни қуриш, реконструкция қилиш ва ишга тушириш юзасидан 1968 йил учун белгиланган планларнинг бажарилишини таъминлаш, техника ремонтининг сифатини яхшилаш учун зарур чоралар кўриш топширилди.

КПСС Марказий Комитети иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларига, ўлка ва область партия комитетларига запас қисмларни белгиланган номенклатурада ишлаб чиқариш планларининг бажарилиши ҳамда уларни тайёрлашнинг сифати, шунингдек машиналарни ремонт қилувчи базаларни кенгайтириш ва ремонт ишларининг техника даражасини ошириш соҳасида хўжалик раҳбарларига нисбатан талабчанликни ошириш вазифасини юклади.

1818 ҲАМИША ГОЛИБ, БАРҲАЁТ,

МАРКС ЗАМОНДОШЛАР ХОТИРАСИДА

Маркс энг аввало революционер эди. Кураш унинг стихияси эди. У шундай эҳтирос, шундай матонат, шундай муваффақият билан курашардики, камдан-кам кишиларгина шундай кураша олади.

* * *

Карл Марксдан кўра эҳтиросли роқ сафсата душмани бўлган эмас. Ахир, унинг ўлмас хизмати ҳам шундаки, у пролетариатни, меҳнаткаш халқ партиясини сафсатадан озод қилди, унга фаннинг мустаҳкам, бузилмас пойдеворини берди.

Фридрих ЭНГЕЛЬС.

●

Маркс халқ доҳийси бўлиб туғилган эди. Унинг нутқи қисқа, бир-бирига боғлиқ ва ғоят зўр мантиққа эга эди; у ҳеч қачон бирон ортиқча сўз айтмасди; ҳар бир сўзи — фикр, ҳар бир сўзи исботлар занжирида зарур ҳалқа эди.

Фридрих ЛЕССНЕР.

●

Маркснинг мияси тарих ва табииёт, шунингдек фалсафий назариялар соҳасидаги жуда кўп фактлар билан қуролланган эди ва у узоқ ақлий меҳнати давомида тўпланган бутун билими ва кузатишларидан моҳирона фойдалана биларди. Марксдан исталган вақтда исталган нарсани сўраш мумкин эди ва ундан ҳудди кўнгилдагидек энг батафсил жавоб олинардики, жавоб ҳам ҳамиша умумлашган характердаги фалсафий фикрлар билан бирга қўшилиб борарди. Унинг мияси соҳилда сузишга тайёр турган ҳарбий кемага ўхшарди: у ҳамиша тафаккурнинг истаган йўналишида сузиб кетишга тайёр турарди.

Поль ЛАФАРГ.

●

Йиллар давомида муҳожирликка хос энг ёвуз йўқчилик Маркс ва унинг оиласини таъқиб қилиб келди. Маркс ва оиласи бошига тушган бундай қашшоқликни камдан-кам мухожир кўрган. Ҳатто, кейинчалик унинг иш ҳақи кўпайган ва бироз мунтазам бўлган вақтларда ҳам Маркс ва оиласи ноп топиш қайгусидан халос бўлмаганди.

Вильгельм ЛИБКНЕХТ.

●

Оилада дўстларга, ҳатто оддий танишларга муносабатда бўлганидек, Маркснинг ҳамиша қувноқ руҳий кайфияти ва чексиз меҳрибонлигини унинг ўзига хос асосий хислати, деб ҳисоблаш мумкин. Унинг кишиларга ёндоша билиши, уларни қизиқтираётган ҳамма нарсалар уни ҳам қизиқтираётганини уларга сездира билиши ҳайрон қолдиради...

Элеонора МАРКС—ЭВЕЛИНГ.

БУЮК ДЎСТЛИК

Кейса тарих жуда кўп дўстликлар гувоҳи бўлган. Аммо, башарият тарихида шундай бир дўстлик борки, уни ифтихор ва ҳаяжон билан тилга оласан, киши. Бу шундай улуғ ва ноёб дўстликки, унинг олдида чуқур таъзим қилинг келади. Бу шундай ибратомуз дўстликки, унинг ҳақида ҳар қанча тўлиб-тошиб гапирсанг ҳам оз. Маркс ва Энгельс ўртасидаги дўстлик — ана шундай дўстликдир.

Биз қуйида шу улкан «дўстлик китоби»нинг айрим саҳифаларини варақлаймиз.

Икки буюк даҳонинг дўстлиги 1844 йили Парижда қарор топди ва қарийб ярим аср давом этди. Бу дўстлик ва ҳамкорлик башариятга «диалектик ва тарихий материализмни, сиёсий иқтисод ва илмий коммунизмнинг мукаммал назариясини ўз ичига олган марксизм таълимотини ҳадя этди.

Маркс ва Энгельс, ҳеч муболағасиз, ҳаётда ҳам, ижодда ҳам, улуғ мақсад йўлидаги тинимсиз курашда ҳам ҳамиша ҳамкор-ҳамқадам эдилар. Замонанинг зайли, ҳукмдорларнинг таъқиб ва тазйиқлари билан улар кўп муддат бир-бирларидан йироқда истиқомат қилишга мажбур бўлган бўлсалар-да, руҳан бир-бирларига яқин бўлдилар, улар бир-бирларининг юрак тепишини, қалб ҳароратини ҳис этиб турдилар. Улар кун сайин ёзишиб туришар ва сўнгмаларда яшаш, кураш ва ижоднинг бутун икир-чикирлари ўзининг муфассал ифодасини топарди. Бу икки дўст бир-бирларини бениҳоя ҳурмат қилишар, бироқ бу ҳол уларнинг бир-бирларига нисбатан талабчан бўлишларига асло монелик қилмасди; уларнинг ҳар бири ўз дўсти билан ҳақли суратда фахрланар ва ҳамма вақт бири иккинчисини бирор нарса билан қувонтиришга ҳаракат қиларди, аммо бу ҳушомадгўйликдан тамомила йироқ эди.

Маркс билан Энгельс амалий ва назарий фаолиятларидаги ҳар бир қадамни бамаслаҳат қўйишар, ҳар қандай режаларни бир-бирларига айтиб туришар эди. Маънавий ва ғоявий жиҳатдан бир-бирларига бўлган ғоят яқинлик уларни ҳамкорликда бир қатор асарлар яратишга руҳлантирди. «Муқаддас оила», «Немис идеологияси», «Коммунистик партия Манифести» каби китоблар шу ҳамкорликнинг ажойиб мевалари дир.

К. Марксннинг «Капитал» учун ҳамма зарур материаллари тўплаб, бўлгандан сўнг Энгельста йўллаган кичик бир мактуби ғоят характерли: «Шундай қилиб, бу том таёр. Бу фақат сенинг ёрдаминг туфайли мумкин бўлди. Сенинг бунчалик фидокорона ёрдаминг бўлмаганида, мен уч том учун лозим бўлган улкан ишнинг ҳаммасини асло бажара олмас эдим. Беҳад миннатдорчилигимни изҳор этиб, сени қучаман!.. Хайр, омон бўл, менинг азиз ва садоқатли дўстим! Сенинг К. Марксинг».

Маркс ва Эгельс ғоят камтар одамлар эди. Энгельс ҳамма вақт камтарлик билан ўзини Марксннинг ёрдамчиси, шогирди деб атарди. Бироқ, у ўз устозига ғоят муносиб ва монанд, кўп масалаларда у билан беллашаоладиган даражада истеъдодли шогирд эди. Умуман, мақтовга ниҳоят даражада хасис бўлган Маркс Энгельс билан бир муддат ишлашгач, унинг билимдонлиги, ҳозиржавоблиги ва ишчанлигига қойил қолиб: «У жонли қомуснинг ўзгинаси! Туннинг ва куннинг исталган пайтида, овқатдан кейин ҳам, жуда очиққан чоғида ҳам сурункасига ишлай олади, тез ёзади ва ғоят фаросатли» деган эди.

Энгельс ўз дўстига муносиб, садоқатли шогирд, тўғрироғи талантли сафдош эди. Буни шундан ҳам кўрса бўладики, Маркс вафотидан сўнг чалаярим қолган «Капитал» асарини фақат Энгельсгина ниҳоясига етказа олди. «Капитал»нинг қарийб 3000 бетдан иборат II ва III томларини тугаллаш ва нашрга тайёрлаш, қўлёзмада учрайдиган мингларча қисқартмаларни тушуниб талқин қилиш, юзларча тугалланмаган жумлаларни маъно ва мазмунга путур етказмай тугаллаш, Маркс қаламига монанд тийранлик ва теранлик билан баъзи қисмларни тўлдириш ва янгидан боблар ёзиш—бу ниҳоят даражада машаққатли, мураккаб ва масъулиятли иш эдики, фақат Энгельсгина бунинг уддасидан чиқа олди. Чунки, Энгельс ўз дўсти ва устозининг айтмоқчи бўлганларини унинг бир-икки оғиз сўзиданоқ пайқаб оларди. Замондошларидан бирининг айтишича, Энгельс «Капитал»нинг II ва III томларини нашр қилиш билан дўстига буюк ҳайкал қўйган ва унга, бенихтиёр ўз номини ҳам асло ўчмайдиган қилиб битган эди. «Дарҳақиқат, «Капитал»нинг шу икки томи Маркс билан Энгельс икковлари яратган асардир», — деб ёзганди Ленин.

Маркс ва Энгельс фақат ижод билан, илмий тадқиқот билан чекланиб қолмай, Европа ишчилар ҳаракатида актив қатнашдилар, башариятнинг эзгу мақсади йўлидаги курашга буюк амалий иш билан муносиб ҳисса қўшдилар. Улар ўз ақлу заковатларининг генийси билан, юракларининг ёлқини билан бундан юз йиллар муқаддам коммунизм йўлини ёритибгина қолмасдан, балки, дастлабки пролетар жангчилари отрядларини шу йўлдан бошлаб бордилар.

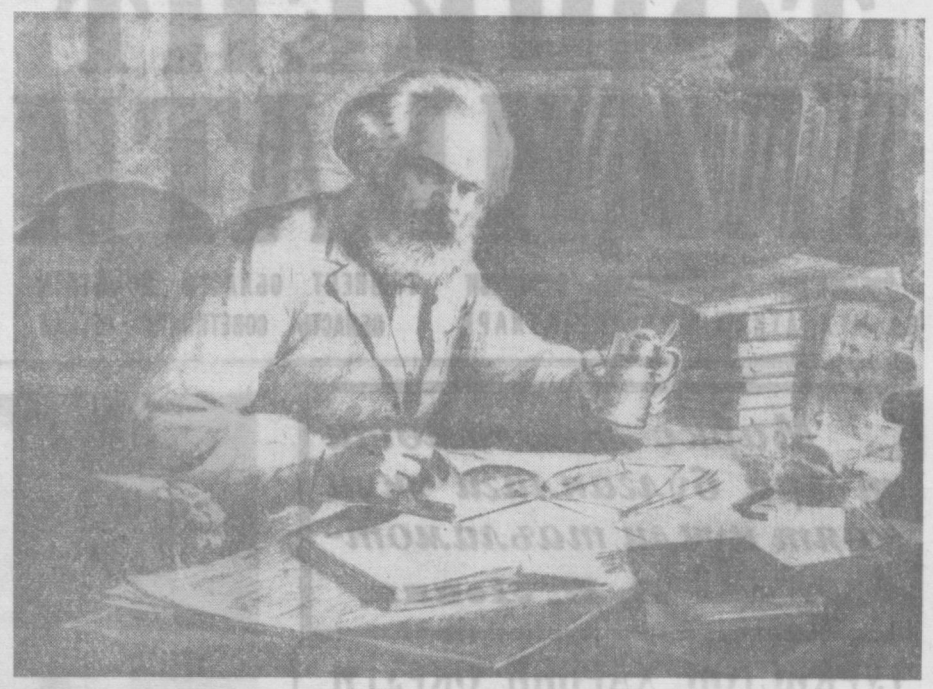
1847 йил кўкламида Маркс ва Энгельс яширин пропаганда жамияти бўлган «Коммунистлар Союзи»га кирдилар ва тез орада «Союз»нинг етакчи намояндаларига айланиб қолдилар. «Коммунистлар Союзи» иккинчи Конгрессининг топширигига биноан келгусида жаҳон ишчилар ҳаракатининг йўлчи юлдузи бўлиб қолган «Коммунистик партия манифести»ни ёздилар. 1848 йил февралда босилиб чиққан бу китобча илмий коммунизмнинг дастлабки программ ҳужжати бўлди.

1864 йилда улар пролетар революционерлари кадрларини тарбиялашда ва ер юзида илмий коммунизм ғояларини тарқатишда катта роль ўйнаган ҳалқаро ишчилар ташкилоти — I Интернационални барпо этдилар ва унга раҳбарлик қилдилар. I Интернационал ўз фаолиятини тугаллагач, Маркс ва Энгельс тобора ўсиб бораётган ишчилар ҳаракатининг асосий вазифаси ҳар қайси мамлакатда мустақил иш кўрадиган оммавий пролетар партияларини барпо этишдан иборат, деб билдилар, бу ишга ўзлари бош қўшдилар, раҳбарлик қилдилар. Уларнинг раҳбарлиги ва ҳомийлигида жаҳоннинг турли мамлакатларида ҳалқаро ишчилар ҳаракатининг кўпгина атоқли ва талантли арбоблари етишиб чиқди ва улар ўз навбатида революцион ҳаракатнинг тобора кенгайишига жиддий ҳисса қўшдилар.

Кўп ўтмай Россияда Маркс ва Энгельснинг содиқ шогирди ва улар бошлаган ўлмас ишнинг гениал давомчиси В. И. Ленин етишиб чиқди. Владимир Ильич улуғ устозлар кўлидан олган эстафета байроғини дадил тутди ва марксизмни янги шароитда яна ҳам юксакликларга кўтарди ва таълимотнинг тантанаси учун бутун ҳаётини фидо қилди.

Йиллар, асрлар ўтаверади. Жаҳонда Тинчлик, Меҳнат, Озодлик, Тенглик, Қардошлик ва Бахт-саодат барқарор бўлган замонлар келади. Маркс ва Энгельс ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик асрлар оша авлод-авлодларга мўътабар ва мўътижжаор ибрат бўлиб қолади, башариятни эзгу ишларга бошлайверади.

Воҳид АБДУЛЛАЕВ, В. И. Ленин номидаги ТошДУ журналистика кафедрасининг доценти, тарих фанлари кандидати.

МОСКВАДАГИ Карл Маркс ва Фридрих Энгельс музейи шу кунларда одамлар билан жуда гавжум. Бу ерда намойиш қилиқаётган экспонатлар жуда катта тарихий даврни—марксизм пайдо бўлабошлаганидан марксизм-ленинизм ғоялари тантана қилган бизнинг кунларимизгача ўтган даврни акс эттиради. Рассом В. Лапин ишлаган К. Марксининг ушбу портрети ҳам музейда намойиш қилинмоқда.

В. Чередницев фотоси, ТАСС фотохроникаси.

ҲАММА ТИЛЛАРДА

К. МАРКС ВА Ф. ЭНГЕЛЬС АСАРЛАРИНИНГ НАШР ЭТИЛИШИ

Бутуниттифоқ Китоб палатасининг шу йил 1 январига берган маълумотига қараганда, СССР да К. Маркс ва Ф. Энгельс асарлари 77 тилда (СССР халқларининг 48 тили ва чет эл мамлакатлар халқларининг 29 тилида) 85 миллион 428 минг нусхада 2394 марта нашр этилган. Рус тилида 70 миллион 204 минг нусхада 940, СССР даги бошқа халқларнинг 47 тилида 9 миллион 787 минг нусхада 999, 29 чет тилда 5 миллион 437 минг нусхада 455 марта босиб чиқарилган.

●

К. Маркс ва Ф. Энгельс асарларининг биринчи русча нашри РКП(б) XIII съездининг қарорига биноан, 1928—1946 йилларда босилди. Шу давр ичида 29 том (34 китоб) нашр этилди. Уларга Маркс ва Энгельснинг бир ярим мингга яқин асари ва 3 мингга яқин мактублари киритилган эди. Бу нашрларнинг умумий тиражи 1 миллион 292 минг нусхадан иборат.

●

КПСС Марказий Комитети марксизм-ленинизм Институтининг қарори билан 1955 йилда К. Маркс ва Ф. Энгельс асарларини иккинчи марта нашр этишга киришилди. Ҳозиргача 39 том босилиб чиқди. Улар ўз ичига 5500 асар ва мактубни олган. 400 асар биринчи марта босилди. Яна 11 том нашр этилади. Бу нашрнинг тиражи ўртача 130 минг нусхани ташкил этади.

●

1968 йилнинг февралида К. Маркс ва Ф. Энгельснинг «Коммунистик партия манифести» асари босилиб чиққан кунга 120 йил тўлди. Ана шу тарихий ҳужжат 1848 йилда Лондонда 23 бетли алоҳида китоб ҳолида нашр қилинган эди.

РОССИЯ ҚИЗИ

Париж кўчалари, майдонларидан қуролланган қиз-жувонлар саф тортиб, шаҳдам одим ташлаб боришарди. Колонна бошида узун қора қўйлак кийган, қизил шарф билан белини боғлаб олган аёл бораради. Елкасида милтиқ, белида тўппонча, бошида миллий гвардиячилар киядиган катта қалпоқ. Бу аёл — Россия қизи Елизавета Дмитриева эди.

Париж Коммунаси кунларида Елизаветанинг номи бутун Европага маълум ва машҳур бўлиб кетди. Коммуна генерали Ярослав Домбровскийнинг энг яқин сафдошларидан бири бўлиб қолган Элиза (уни Парижда шундай деб аташарди, Дмитриева чет элдаги тахаллуси бўлиб, асл фамилияси Кушелева эди) француз ишчи аёлларини тўплаб, батальон тузди. Уз батальони билан ярадорларни йиғиш, улар ярасини боғлашдан ташқари баррикада ёнида туриб қаҳрамонларча нурашди.

Лиза Псков губернасида яшовчи Лука Кушелев деган бой помешчикнинг қизи эди. У ёшлигида деҳқон болалари ичида ўсди. Кишилар ўртасидаги тенгсизлик, адолат, ҳукмрон синфларнинг зулмига қарши исёнкорлик руҳида вояга етди. Отаси вафот этгач, Лиза Петербургга ўқишга боради. Бу ерда у революцион кайфиятдаги ёшлар даврасида бўлади.

Ҳамқишлоғи Софья Ковалевская билан таништади. Машҳур математик аёл Лизанинг дунёқараши шаклланишида катта роль ўйнаган. Карл Марксннинг «Коммунистик партия Манифести», «Философиянинг қашшоқлиги», «Сиёсий иқтисод танқидига доир» каби асарларини Лиза ана шу аёлдан олиб ўқишга муяссар бўлган.

Тез орада Лиза Россияни ташлаб кетди. У Женевага бориб, 1 Интернационалнинг рус секцияси аъзолари билан учрашди, улар билан яқиндан алоқада бўлди. Ана шу секция раҳбарларидан Утин, Трусов ва Бартенёв Лизани кунларнинг бирида Лондонга, Карл Маркс ҳузурига муҳим мактуб билан юборишди. Ана шу мактубда Лиза воситачилигида рус революционерлари Маркс билан яқиндан алоқада бўлиш, улуғ мақсад йўлидаги курашда ундан йўл-йўриқ олиб туриш истагини баён қилишган эди.

Лиза Лондонга келгач, доктор Маркс истиқомат қиладиган уйнинг адресини топди. Маркс Лондоннинг чекка районларидан бирида яшаётган эди. Унинг уйи ён-атрофдаги бошқа уйлардан деярли фарқ қилмас, иш кабинетининг деразалари рўпарадаги боққа қараган бўлиб, узоқ-узоқлардан бутазорлар, ўт билан қалин қопланган тепаликлар кўзга яққол ташланиб турарди.

Карл Маркс билан Елизавета Дмитриеванинг учрашуви туш пайтига тўғри келди. Илмий коммунизм асосчиси Россия қизига катта қизиқиш билан қаради. Кўп нарсаларни сўраб, билиб олди. Карл Россияда «Капитал»нинг нашрга тайёрланаётганлигидан жуда хурсанд бўлди. Лиза Марксга Россияда халқнинг революцион онги ўсиб браётганлигини айтди. Чернишевский, Буташевич, Петрашевский, Добролюбов, студентларнинг галаёнлари ва деҳқонларнинг қўзғолонлари ҳақида батафсил гапириб берди. Маркс унинг сўзларини берилиб тингларди энан, жуда тўлқинланиб кетди, ўрнидан туриб хонанинг ўёгидан-буёғига бориб келди.

Кечки овқатдан сўнг улар Марксннинг иш кабинетига киришди. Лиза жовонларда Чернишевский, Добролюбов, Пушнин, Грибоедов асарларини кўрди.

Узоқ вақтларгача Лиза ана шу учрашув тдассуроти билан юрди. Маркс унга жуда-жуда ёқиб қолган эди, У Лондонда яшаган вақтларида Маркс билан иш юзасидан яна кўп марта учрашди, оиласи билан дўстлашиб қолди.

Париж Коммунаси кунларида Елизавета Дмитриева нурашнинг энг олдинги сафида бўлгани учун Маркс бу аёлнинг тақдирини ўйлар, у билан алоқа боғлашга ҳаракат қиларди. Лиза икки марта Марксга хат ёзди. Иккинчи хатигина эгасининг қўлига бориб тегди. Лиза Париж кўчаларига ўрнатилган сўнгги баррикада ёнида катта олишув пайтида ярадор бўлди, кейин порох омборини портлатиб юборди.

Коммунарларнинг айримларигина омон қолишган. Елизавета Дмитриева ҳам тирик қолди. Аммо энди унинг Парижда туриши мумкин эмас эди. Жанговар ўртоқлари Лизага Париждан чиқиб кетишга кўмаклашдилар.

У бошқа фамилия билан Россияга қайтиб келиб, ўзи туғилиб ўсган Псков губернасидаги Волок қишлоғида, онасининг уйида яширинча яшай бошлади. Кейинчалик чор ҳокимиятининг агентлари Елизаветанинг кетига тушишди. Уни қўлга олиб, судга беришди. Суд унга бирорта тайинли айб қўя олмаса-да,Сибирга сургун қилиш ҳақида қарор чиқарди.

Париж Коммунаси қаҳрамонларидан бири Елизавета Дмитриеванинг бундан кейинги тақдири ҳақида ҳеч қанақа маълумот йўқ. Бироқ бу жасоратли аёл сиймоси халқ ёдида абадий қолди, унинг номи гўё бир афсона бўлиб, авлодлар тилидан тушмай келмоқда.

Е. АЛЕКСАНДРОВ,
Псков шаҳри.

ЎЗБЕК КИТОБХОНЛАРИГА СОВҒАЛАР

Ўзбек китобхонлари пролетариатнинг буюк доҳийси, илмий коммунизм асосчиси Карл Марксининг ижодий мероси билан илк бор бундан 43 йил муқаддам танишган эдилар. 1925 йилда К. Маркс ва Ф. Энгельснинг машҳур «Коммунистик партия манифести» асари ўзбекчага таржима қилиниб, нашр этилган эди.

Ушандан буён ўтган вақт ичида Маркс ва Энгельснинг 63 китоби босилиб чиқди. Бу нашрларнинг умумий тиражи 1 миллион нусҳадан ортиқроқ. Марксннинг дурдона асари «Капитал»нинг икки томи ўзбек тилига таржима қилиниши маданий ҳаётимизда қувончли воқеа бўлди.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ҳузуридаги партия тарихи институти ва «Ўзбекистон» нашриёти К. Маркс туғилган кунининг 150 йиллиги муносабати билан марксизм-ленинизм классикларининг бир неча китобларини нашр этишга қарор қилган эди. Ҳозирда К. Марксннинг «Иш ҳақи, баҳо ва фойда», Ф. Энгельснинг «Маймуннинг одамга айланиш процессида меҳнатнинг роли», В. И. Ленининг «Карл Маркс таълимотининг тарихий тақдири», «Карл Маркс . Қисқача биографик очерк ва марксизмнинг баёни», Поль Лафаргнинг «Маркс ҳақидаги хотиралар» китоблари ўқувчилар қўлига тегди.

Шунингдек, М. Новиковнинг «К. Маркс — Ф. Энгельс ва Россиядаги революция», С. Бергернинг «Буюк мутафаккир ва революционер» асарлари яқин кунларда босмадан чиқади.

Республикамизнинг нўзга нўринган таржимонлари «Капитал»нинг учинчи томини ўзбекчалаштириш устида ижодий иш олиб бормоқдалар.

КАРЛ—МАРКС — ШТАДТ шаҳрида илмий коммунизм асосчилари Карл Маркс ва Фридрих Энгельсга Германия Демократик Республикаси ҳукумати томонидан қўйилган ёдгорлик.

АДН—ТАСС фотоси.

ИНСОНИЯТ

Инсоният зеҳнининг кун ўрталиқ қуёши—
Маркс фалсафасидир бир жаҳон мазмун билан.
Бу фалсафа орқали одамнинг азиз боши
Камолига етишди оламча якун билан.

Ғафур Ғулом.

Улуғ устозимиз Карл Марксининг ҳаёти ғоят сермазмун, фаолияти кўпқиррали, таълимоти жуда кенг ва теран, адабий мероси ниҳоятда бой ва қимматбаҳодир.

Унинг олижаноб фазилати, маънавий қиёфаси, абадий барҳаёт сиймоси эса ҳаммамиз учун тарбия мактаби, шахсий камолот чўққиси, инсоний ахлоқ ва одобнинг мислсиз ибратли ва сабоқли хазинасидир.

Буларнинг ҳаммасини, жуда қисқа бўлса-да таърифи ва тавсифлаш учун бир неча том китоб ёзиш керак бўлади. Бу ҳақда ёзиладиган кичик бир мақола эса, таъбир жоиз бўлса, денгиздан олинган бир томчидир, холос.

Шу сабабдан мазкур мақолада илм толиблари учун ибратли лавҳалар, устоз сўзини ўзига дорилфунун, таълимотини ҳаёт мактаби, ҳаёти ва фаолиятини эса тақлид ва ибрат манбаи, адабий меросини билим чашмаси, деб ҳисоблайдиган газетхонлар учун сув билан ҳаводек зарур ва мазмур бўладиган масалалар устида фикр юритишни лозим топдик.

Даставвал шуни айтиш керакки, Марксининг ҳаёти, фаолияти ва таълимоти ўзи яшаган, ижод этган вақт, шароит, мамлакатлар билан чамбарчас боғланган эди, ўша шароитнинг акс садоси, замонанинг эҳтиёжларига жавоб, мамлакатлар олдидаги муштул муаммоларнинг илмий таҳлили эди. Шу билан бирга Маркс улуғ донишманд, доно устоз, истеъдодли мутафаккир ва олижаноб фазилатли сиймо бўлгани учун ўз замонасидан анча илгарилаб кетиб келажакни илмий башорат қуввати билан олдиндан кўрган ғеннал назариётчи ҳам эди.

XIX асрнинг 40-йилларида марксизмнинг пайдо бўлиши башарият жамиятининг ҳаётида оламшумул-тарихий ҳодиса бўлди, бу таълимот илмий тафаккурнинг қимматбаҳо муваффақияти, дунёни билишда, уни революцион асосларда қайта қуриш учун курашда жонли қурол, йўл кўрсатувчи юлдузи, илҳом манбаи, билим чашмаси, коммунистик партиялар учун дастуриламал бўлиб қолди. Шунинг учун Маркс ва Энгельснинг инсоният жамияти тарихида тутган ўринлари ғоят буюкдир.

Марксининг улуғ донишманд устозлиги шундаки, у ўз замонасининг энг ўқимишли, ғоят билимдон, чуқур муҳокамали, кенг билимли, жуда ақлли кишиси эди. У кўп ўқиган, тинмай китоб мутолаа қилган, умр бўйи билим тўплаб, шу асосларда ақл хазинасининг дурдоналарини яратган эди. У бизга ғоят бой адабий мерос қолдирган ақл хоқони, буюк мутафаккир, мислсиз чуқур мулоҳазали олим, ўткир донишманд эди. Унинг танҳо ўзи ва Энгельс билан ҳамкорликда ёзган минглаб асар ва мақолалари жаҳон илғор фани хазинасига тўкилган бебаҳо дурри-гавҳарлар эди. ижтимоий-фалсафий ва илмий тафаккур манбаидан абадий қайнаб чиқиб турадиган чашма эди.

Маркс ёшлигидан то умрининг охиригача тинмай китоб мутолаа қилган эди. Унинг қизлари ўша замондаги анъанага кўра анкета тузиб, ундаги саволларнинг бирида «Сизнинг энг яхши кўрган машғулотингиз нима?» деб сўраган эдилар. Бу саволга оталари «Китоб мутолаа қилиш» деб ёзиб қўйган экан.

Дарҳақиқат, улуғ устозимиз ўз замонасидаги бадиий, тарихий, илмий асарларни, ҳатто диний, мифологик китобларни ҳам қунт ва танқидий назар билан ўқиган. У В. Г. Белинский айтганидек, «яхши кутубхона — буюк хазина» эканлигини билиб, топган пулига биринчи навбатда китоб олар эди. Унинг шахсий кутубхонасида фаннинг, ҳаётнинг деярли ҳамма соҳаларига оид китоблар бўлган.

Маркс ўз асарларида, ёшларга насиҳат қилганида, дўстлар билан суҳбатида «китоб ақлий меҳнат ишлаб чиқаришининг қуролидир», китоблар «...менинг қулларимдир, улар мен чимаки хоҳласам, шуни қилишлари лозим», деб қўярди. Устозимизнинг бу сўзлари ва китобсеварлиги ҳозирги ёшларимиз учун ғоят ибратлидир.

Академик Павлов айтганидек, фактлар олимнинг нафас оладиган ҳавосидир. Бу ҳақиқатни ёшлигидаёқ англаган Маркс факт йиғиш, уларга асосланиш, амалий ҳаётга суяниш, «амалий фаолият мантиқини» фаҳмлашга зўр эҳтирос ва ҳафсала билан киришарди. «...Биз, —дер эди у,— жаҳон саҳнасига тайёр, янги принцип билан: ҳақиқат мана бу ерда, унинг олдида тиз чўкинглар! дейдиган қуруқ назариётчилар сингари чиқмаймиз. Биз дунёга унинг ўз принципларига асосланиб, янги принциплар яратиб берамиз».

К. Маркс ўткир ақлли, донишманд олим, мутафаккир бўлиш учун табиий ва ижтимоий билимларни, фанни ўзлаштириш зарурлигини яхши биларди. Унинг ўзи илм-фанни эгаллаш учун ҳозирги илм толиблари эга бўлган имкониятларнинг юздан бири ҳам бор бўлмаган ғоят мушкул шароитларда илм-фан далилларини пухта ўрганган эди. Маркс чумолига ўхшаб нимани учратса, йиғаберадиган эмпирик олимларга ўхшамасди: ўрганчақка ўхшаб ҳамма нарсани ичидан чикарадиган рационалист-олимларга ҳам ўхшамасди: у тинмай меҳнат қилиб бол яратадиган асалари сингари факт, далил, мисол ва материалларни танлаб йиғиб уларни умумлаштиради, синтез қиладиган илмий хулоса, назарий якун, гипотеза, соллом фантазия яратадиган диалектик, материалистик олимларга ўхшарди; унинг меҳнат қилиши худди асалариникидек серҳаракат, машаққатли, серташвиш бўлса, яратган таълимоти худди бол каби қимматбаҳо, фойдали, шифобахш, тотли эди.

Маркснинг донишмандлиги яна шундаки, у илм-фан соҳасида кўпгина кашфиётлар қилди. Энгельс айтганидек, унинг тарихни материалистик тарзда тушуниш, капитализм ҳалокати, социализм галабасининг муқаррарлиги, қўшимча қиймат назарияси каби буюк кашфиётларининг хатто иккитаси ҳам бир кишининг умри учун кифоя қиларди. У, ўз замонасидаги илғор илмий кашфиётлардан тўла хабардор эди. Машҳур француз социалисти Поль Лафарг ўз устози Маркс чинакамига энциклопедик билимлар хазинасининг соҳиби эканини таъкидлаб, ўз хотираларида бундай деб ёзган: «Маркс мияси ҳаддан ташқари кўп фактлар билан тўлган эди... у узоқ давом этган ақлий иш мобайнида йиғилган билим ва кузатишларнинг бутун мажмуасидан ғоят эҳтиёт билан фойдалана олган эди».

РЕВОЛЮЦИОН ТАЪЛИМОТ 1968

Олижаноб фазилат соҳиби

Маркс жўшқин, машаққатли синовлар ва ташвишлар билан тўла, оғир ҳаёт кечирди. Аммо у енгил йўлларни ахтармади.

Маркс аввало курашчи эди. Ешлигидан жаҳолат, снёсий ва ижтимоий жабр-зулмга қарши якама-якка курашди. Бутун ҳаёти мобайнида у шафқатсиз танқид қуролини қўлидан қўймади, ёлғон ғоялар, ясама шиорлар, сохта назарияларга, одамлардаги бепарволик, эскилик ва ҳушомадгўйликка, ҳукмрон синфларга, уларнинг идеологлари ва снёсатчиларига очиқдан-очиқ қарши чиқди.

У балдават олдидан чиққан бўлишига қарамай, университетдаги ажойиб лавозимдан, адвокатнинг ҳузур ҳаловатидан ёки ўша вақтда расм бўлган адабиётчиликдан воз кечди.

Айни чоқда Маркснинг тақдири бахтли бўлиб чиқди, Бахтсиз сўзини унга нисбатан ишлатиш тўғри келмайди.

У муҳаббатидан бахт топди. Ешлик йилларидан умр йўлдошини, содиқ жанговар дўстини танлади. Женни фон Вестфален олижаноб характери, ҳар томонлама истеъдоди, ўзини фидо этишга тайёрлиги билан буюк Марксга муносиб умр йўлдоши эди. У оиладан бахтли эди. Энг оғир ҳаёт шароитларида болалари унинг қувончи, бардамлик манбаи, содиқ дўстлари бўлди.

У дўстликдан бахтли эди. Маркс ва Энгельснинг дўстлиги икки буюк заковат ижодий ҳамкорлигининг ғоят даражада уйғунлашганлиги ва самара берганлиги билан асрлар оша ўрнак бўлиб қолади.

Маркс ҳаёт йўлини танлашда ҳам бахтли бўлди. У ўз орзу-ҳавасида қийин иккиланишлар ва изланишларга дуч келмади. Унинг яшашдан мақсад—инсониятни асрий азоб-уқубатлардан халос этишдан иборат эканлигини жуда эрта тушуниб олди. Шундан сўнг бутун ҳаёти давомида фаннинг бир соҳасидан иккинчи соҳасига, фалсафадан тарихга ва снёсий иқтисодга ўтганда ҳам, фақат назариётчигина эмас, балки революцион курашнинг буюк практиги сифатида майдонга чиққанда ҳам у ўзининг ана шу ягона мақсадини назар-эътиборидан четда қолдирмади.

Маркс айни вақтида дунёга келди: у вояга етган пайтда буюк пролетар ҳаракатининг даракчилари — лион ва силезиялик тўқувчилар, инглиз чартистлари майдонга чиқкан эдилар.

Йигирма беш ёшлик файласуф генпал интуицияси билан пролетариат тимсолида шундай синфни кўрдики, келажак ана шу синфники бўлади, бу синф капиталистик ишлаб чиқаришдаги ўз аҳволи билан, кишининг киши томонидан эксплуатация қилинишига барҳам беришга лаёқатли бўлган бирдан-бир синфдир, у ўзини озод қилиш билан бутун эзилганлар дунёсини озод қила оладиган синфдир.

Ана шу синф билан, жамиятнинг энг илғор, энг революцион синфи билан Маркс ўз тақдирини боғлади ва бутун умрини пролетариатнинг тарихий миссиясини илмий жиҳатдан асослаб бериш ва ишчиларни коммунизм учун курашга уюштиришга бағишлади.

Омма билан яқин алоқада бўлиш, унинг иқтисодий аҳволи билан чуқур танишиш, пролетар сафларида бўлаётган ғоявий ва ташкилий ҳаракатларнинг барча формалари билан бирга жамият тараққиётининг қонуниятларини чуқур тушуниш — булар Марксга халқаро пролетариатнинг энг юракдаги орзу-умидларини ифодаловчиси сифатида майдонга чиқиш ҳуқуқини берган эди.

Маркснинг ҳаёти ҳаддан ташқари, ниҳоятда зўр меҳнат орқасида юз берган касалликлар туфайли нисбатан эрта тўхтаб қолди. Лекин, у ўз илмий ва амалий фаолиятининг дастлабки меваларини ўз кўзи билан кўриш бахтига муяссар бўлди.

«У вафот этди, уни Сибирь конларидан тортиб Калифорниягача бутун Европа ва Америкада миллионлаб революцион сафдошлари ҳурмат қилишади, севишади, мотам тутишади» (Энгельс).

Ирина БАХ,
тарих фанлари доктори.
(АПН).

Оташин революционер, жаҳон пролетариатининг буюк доҳийси ва устози бўлган К. Маркс ўз революцион фаолиятининг бошланиш давридаёқ мазлум Шарқ халқларининг ижтимоий, иқтисодий ва снёсий ҳаётини чуқур илмий асосда ўрганган, унга бағишлаб саксонга яқин ўлмас асар ёзган. Бу асарларда К. Маркс Шарқ халқларининг иқтисодий ва ижтимоий тараққиёт йўлларининг умумий ва специфик томонларини белгилаб берди, У айниқса Ғарб мустамлакачилари, ўзларини «цивилизатор» деб атаган буржуа маддоҳларининг мазлум Шарқ халқларининг бошига мисли кўрилмаган азоб-уқубатлар, даҳшатли кунлар солганликларини, миллионлаб аҳолини очлик ва қашшоқлик балосига мубтало қилганликларини революцион принципиаллик билан фош этди.

К. Маркс Ҳиндистон, Хитой, Эрон, Туркия, Миср, Жазоир ва бошқа Шарқ мамлакатлари ҳақида ёзган асарларида Ғарб давлатларининг мустамлакачилик снёсатини, уларнинг маҳаллий реакцион кучлар билан тил бириктириб, энг оддий инсоний ҳуқуқлардан маҳрум бўлган халқни вақшийларча эксплуатация қилганликларини рўй-рост очиб ташлади ва ситамидида Шарқ халқларини мустамлакачилар ва уларнинг гумашталарига қарши озодлик кураши олиб боришга чақирди.

Маълумки, 1848—1849 йилларда Европада революция бўрони бошланиб кетган эди. Европа революцияларининг акс садоси Шарққа ҳам етди. XIX асрнинг 60-70-йилларида Хитой, Ҳиндистон, Эрон, Туркия ва бошқа мамлакатларда антифеодал ҳаракат ва Ғарб мустамлакачиларининг суқилиб кириб келишига қарши оммавий миллий-озодлик ҳаракати бошланиб кетди.

Жаҳон пролетариатининг капитал ҳукмронлигига қарши революцион кураш йўлларини белгилаб берган К. Маркс Европа ишчилар ҳаракатини Шарқда бошланаётган миллий-озодлик ҳаракати билан боғлаш йўлида астойдил курашди. У пролетариат синфий кураши стратегияси ва тактикасининг энг муҳим принципларини ишлаб чиққанда халқаро ишчилар ҳаракати мазлум халқларнинг миллий-озодлик курашини қўллаб-қувватлаши зарурлигини алоҳида уқтириб ўтди.

Халқаро Ишчилар Уюшмаси бўлган I Интернационалнинг ташкил этилиши К. Маркс революцион — амалий фаолиятининг катта ютуғи эди. К. Маркс тузилган кунининг 150 йиллигига аталган Тезисларда таъкидланишича, «Маркс Интернационалнинг жон-тани бўлди, унинг чинакам йўлбошчиси бўлди, унинг халқаро пролетариат курашининг асосий йўлларини белгилаб берган барча энг муҳим ҳужжатларини ёзиб берди». Марксизмнинг ўзга халқларни озувчи халқ озод бўлиши мумкин эмас деган принципи Интернационал фаолиятининг асосини ташкил этди. Мустамлакачилик зулми остида эзилган халқларнинг тақдири ва миллий-озодлик ҳаракати масалалари Интернационалнинг диққат марказида турди.

Ғарбчи XIX асрнинг 60—70-йилларида мустамлака ва қарам мамлакатларда халқларнинг озодлик кураши ўз бошлангич даврини бошдан кечираётган бўлса-да, К. Марксннг талаби билан Интернационалнинг Бош Кенгаши Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги ғояларнинг амалий ифодаси бўлди.

ҚИТЪАЛАР УЙҒОҚ

К. Маркс миллий-озодлик ҳаракатлари ролига катта баҳо бериб, миллий масала ишчилар синфининг ҳокимият учун кураши масаласининг бир қисми, деб қаради. Шунинг учун ҳам у I Интернационал фаолиятининг биринчи кунларидаёқ Польшага демократик асосда миллий мустақиллик бериш масаласини ўртага ташлаган эди.

К. Маркс таклифи билан бу масала Интернационалнинг 1865 йилда чақирилган Лондон конференцияси ва 1866 йил Женева конгрессида муҳокама қилинди. Интернационалнинг Бош Кенгаши пролетар интернационализми принциплари асосида Англиянинг Ирландия халқига нисбатан тутган мустамлакачилик снёсатини фош этиб, 1867 ва 1869 йилларда чақирилган ўз мажлисларида Ирландияга озодлик бериш масаласини бир неча бор муҳокама қилди. К. Маркс бу масала юзасидан сўзлаган нутқлари, қатор мақолаларида ирланд халқининг миллий зулмдан озод қилиниши Англия ишчилар синфининг капитал зулмидан озод бўлишини осонлаштиради, деган фикрни илгари сурди.

Ғарбчи XIX асрнинг 60—70-йилларида мустамлака ва қарам мамлакатларда халқларнинг озодлик кураши ўз бошлангич даврини бошдан кечираётган бўлса-да, К. Марксннг талаби билан Интернационалнинг Бош Кенгаши Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги ғояларнинг амалий ифодаси бўлди.

Жаҳон социалистик системасининг вужудга келиши Осиё, Африка ва Латин Америкасида революцион миллий-озодлик ҳаракатларининг авж олиб кетишига қулай шароит туғдирди. Ҳозир 70 га яқин мамлакат ўз озодлиги ва мустақиллигини қўлга киритган. Шу даврда ўсиб, кенг қанот ёзаётган антиимпериалистик, миллий озодлик революциялари янги босқичга — ижтимоий, иқтисодий ва маданий тараққиёт босқичига кўтарилмоқда. Кўп мамлакатлар тараққиётнинг нокапиталистик йўлини танлаб олмоқдалар, социализм сари интилмоқдалар. Бу, албатта, миллий-озодлик ҳаракатининг қонуний якунидир.

Аммо, шу билан бирга миллий-озодлик ҳаракатларининг асосий душмани бўлган АҚШ империалистлари Осиё, Африка ва Латин Америкаси халқларининг революцион ҳаракатига путур етказиш ва бу ҳаракатга тўсқинлик кўрсатиш йўлида ҳеч нарсадан тоймаётирлар. АҚШ империализми миллий озодлик курашининг олдинги сафларида бораётган қаҳрамон Вьетнам халқига қарши жиноий уруш ҳаракатларини тобора кенгайтирмоқда. Ана шундай вазиятда халқаро империализмга ва унинг янги мустамлакачилик снёсатига қарши кураш барча социалистик, демократик ва антиимпериалистик кучлар олдида турган энг муҳим вазифадир.

66 коммунистик ва ишчи партияларнинг яқинда Будапештда ўтказилган Маслаҳат учрашуви, социалистик давлатлар ҳукумат ва партия раҳбарларининг София ва Дрездендаги учрашувлари империализмга қарши халқаро коммунистик ҳаракат бирлигини мустаҳкамлашда, халқларнинг миллий ва ижтимоий озодлиги учун курашаётган барча кучларни бирлаштиришда катта роль ўйнайди.

Шу йил ноябрь ойида Москвада коммунистик ва ишчи партиялар янги халқаро Кенгашининг чақирилиши жаҳон коммунистик ҳаракатини жипслаштиришда, империализм ва унинг агрессив снёсатига қарши курашувчи барча ижтимоий, снёсий кучларни бирлаштиришда янги босқич бўлади.

Жаҳон ишчилар ҳаракати ва миллий озодлик революциялари тўғрисидаги марксизм-ленинизм таълимоти тарихнинг оғир синовларидан ўтди ва ўз характери билан курашувчан ва жанговар бўлган бу таълимот бундан кейин ҳам тантана қилаберади.

М. НИШОНОВ,
тарих фанлари кандидати.

ЧАПДАГИ СУРАТДА: К. Маркс ва унинг оиласи, қариндош-уруғлари тушган фотографиялар. Бу суратлар Г. В. Плехановнинг Женевадаги кабинетига қўйилган эди. Ўнгдаги суратда эса Карл Марксннг чевералари (ўнгдан) Поль, Карл, Фредерик ва Робер Лонгелар. Улар Карл Маркс туғилган кунининг 150 йиллиги тантаналарида қатнашмоқ учун Москвага келишди.

П. Федотов ва В. Мастюков фотолари, ТАСС фотохроникаси.

ДОСТОНДАН ПАРЧА

ҚЎШЮРАК

ЮСУФ ШОМАНСУР

Герман Александрович ўтирар ҳижолатда
Мавр[1]) билан Энгельс кулишар қотиб-қотиб:
— Революционер деган олов бўлар албатта,
Қизиққонлик демаса, сиз тадбиркор бир ботир.
Элеонора келди-ю суҳбат қизиди яна.
Отасин таъёр ўзи, қуюқ қош, ўткир кўзи.
Энгельс мақтаб кетди: — Оламдаги ягона
Гўзал Тусси[2]) хоним бу, Марксннг кенжа қизи.
Президент Линкольн ундан олган маслаҳат...
— Нақотки, — деб Лопатин савол ташлар бетоқат.
— Американинг машҳур президенти Линкольн,
Негрларнинг ҳуқуқин қилар эди ҳимоя.
Ҳали гўдак Тусси-чи бўлди унинг ўнг қўли,
Мактуб ёзди устма-уст, қасам бериб имлога.
Линкольннинг қўшини қаердан қилсин ҳужум,
Ва қаерда дам олсин, қаерда есин банан,
Ҳаммасини ёзарди ўйин, шўхликдан кечиб,
Президентга аниқ тузиб берарди план.
Хатни буклаб, Маврга тайинларди қиз тушкур:
— Қани, тезроқ қимирла, почтага тезроқ топшир!
Герман тинглаб бу гапни кулди тиззага уриб,
Хатни ҳозир ёзгандай қизарар Элеонора.
Мавр Энгельс билан ўтирар ҳаёл суриб,
Икки ёшнинг суҳбати қуюқлашди тобора.
Қиз дейди: — Россиянгиз мўъжизага ўхшайди,
Афсуски, ўз тилида тушунмайман Пушкинни.
Герман дер: — таржимасиз ўқий олсам кошкийди
Отелло изтиробини ва Гамлетнинг тушини,
Қиз севинар: — Менга сал ўргатсангиз рус тилин,
Ичираман сув қилиб сизга инглиз тилин.
Ярим кечага қадар қолиб кетди Лопатин,
Лондон тумани ичра мўғайиб боқар чироқ.
Ленхеннинг саҳийлиги тутиб кетди дафъатан,
Дастурхонга уйилди қизил вино ва пишлоқ,
— Рус меҳмон шарофати! — кўтарилди илк қадаҳ,
Икки мўйсафид ичра Герман суюк ўғилдай.
Маркс унинг кўзига сўзлайди кўзин қадаб:
— Узр, гапиролмайман ғазабланмай, бўғилмай.
Шундай инсон тюрьмада ётибди-я зах ютиб,
Сибирда қор кечаман гоҳо хаёлим кетиб.
Чернишевский билан фахрланса арзир рус,
Қанча иқтисодчилар жаврайди тўтисимон.
Чернишевский даҳоси ҳеч кимда йўқдир, афсус,
Тюрьмадамас, кафтида тутсайди уни жаҳон.
Бизда нашр бўлмаган у жанобнинг асари,
Бу борада Фридрих, эмасдирмиз бегуноҳ.
Энгельс дер:—тўғри Мавр, ожиз сўзу тасалли...
Удда қилсам уни мен қутқарардим бугуноқ...
Чақмоқ тошга урилган чақмоқтош каби шунда
Герман қалби ва ақли қолди оташ, тутунда...
Кўз ўнгида Россия, Петропавловск қалъаси,
Николай Гаврилович қўлидаги зил занжир —
Бўғар унинг бўйнидан, бирдан қурир силласи...
— Йўқ, йўқ! — дея ҳайқириб, бирдан ўрнидан сапчир...
Суҳбатдошлар ҳангу-манг, ўзин босади Герман.
Айтмайди дил қарорин, пиҳон тутар вақтинча.
«Қутқармасам агарда шогирд эмас, нонкўрман»...
Деб ичида пичирлар, — «тирик бўлсин бахтимга».
Элеонора гап қўшар: — сал жаҳлдан тушингиз,
Табиатшуносиз-ку, борми илмий ишингиз?
Лопатин жавоб учун жуфтламасдан оғзини
Маркс боқди кипоя ҳамда ғазаб аралаш.
Жаҳли чиқса шердай у, еб қўйгудай қизини,
Ноқулай саволидан Элеонора кўнгли ғаш,
Энгельс дудуқланиб, сўзлаб қолар салмоқдор:
— Герман Александрович эмас олим табиат.
Қалбида революция революция қилмоқда,
Кўкатларга телмуриш ёмас дейман таъбига.
Уқиб берганман Тусси, ўзинг тасаввур қилгда,
Илмий ходим бўлармн ҳеч вақт Муромец Илья?!
Шу битта ҳазил билан кўтарилди ўртадан
Бесўнақай тош каби бирдан тушган сукунат.
Бош чиқарар кўкда ой булут ичра кўршадан,
Туманли тун қўйнида кашф этиб бир нафосат.
Чироқ ўчгандан сўнг ҳам ўчмади суҳбат чўғи,
Алламаҳалга қадар сўзлашдилар ўринда.
Туни билан Германга (чеҳрасидан нур ёғиб)
Озод Чернишевский қиёфаси кўринди:
Оёқ остида кишан ётарди парча-парча,
Уйқу ичра Лопатин жилмаяр болаларча.

1) К. Марксни яқин дўстлари ва оила аъзолари шундай аташарди.
2) Элеонорани уйда шундай аташарди.

ҲАММА ТИЛЛАРДА

«Манифест»нинг биринчи русча нашри 1869 йилда Женевада Бакунин таржимасида босилиб чиққан. Таржимон қатор жойларда асарнинг мазмунининг бузилишига йўл қўйган эди. Плеханов таржимасида 1882 йили Женевада босилиб чиққан китобда бу камчиликлар йўқотилди. Плеханов таржимаси Россияда «Манифест» ғояларининг кенг тарқалишига йўл очди.

Ҳозирги вақтда «Коммунистин партия манифести» мазлум бўлмаган бирор мамлакат йўқ. Асар юздан ортиқ тилда нашр этилган. СССРда «Манифест» 71 тилда 17 миллион 561 минг нусхада 398 марта босилди. Рус тилида 119 марта китоб қилиб чиқарилди.

«Капитал» Карл Марксннг бош асари бўлиб, у бу асар устида 40 йил ишлаган.

1967 йилнинг сентябрида «Капитал»нинг биринчи томи босилиб чиққанига (Гамбургда, 1000 нусхада босилган эди). 100 йил тўлди.

«Капитал» тўрт томдан иборат. Бунга «Қўшимча қиймат назарияси» ҳам кирадн. Ана шу асарнинг ҳамма томлари 245 босма листни ташкил этади.

Россия — «Капитал»нинг биринчи томи немис тилидан таржима қилиниб босилган биринчи мамлакат. Асарни 1872 йилда Г. Лопатин ва Н. Даниельсон таржима қилишган. Ушанда «Капитал» 3 минг нусхада босилиб чиққан эди.

Бутуниттифоқ китоб палатасининг шу йил 1 январига берган маълумотига қараганда, Совет ҳокимияти йилларида «Капитал» СССР да турли тилларда 6 миллион 137 минг нусхада 172 марта босилиб чиқарилган.

1968 йилда К. Марксннг туғилганига 150 йил тўлиши муносабати билан совет нашриётларида К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин асарлари, марксизм таълимотига бағишланган илмий ишлар, К. Маркс ҳақидаги хотиралар илмий-оммабоп адабиётларни кўплаб босиб чиқариш кўзда тутилган.

Совет олимларининг (академик П. Федосеев раҳбарлигида) «Карл Маркс таржиман ҳоли» деган коллектив асари босилиб чиқади. Бу асар К. Марксннг илмий биографияси ҳақида ёзилган ва Иттифоқимизда чиқадиган биринчи китоб бўлади.

Снёсий адабиётлар нашриёти «К. Маркс ва Ф. Энгельс ҳақида рус замондошлари» тўпламини тайёрламоқда. Шу нашриётда В. И. Ленининг «Карл Маркс. Марксизм баёни билан қисқача биографик очерк» асари ва бошқа китоблар оммавий нусхада босиб чиқарилади.

Марксннг 150 йиллиги муносабати билан «Наука», «Мысль», «Знание» нашриётларида ҳам турли китоблар нашр этилади.

ГЕНИЙСИ

Маркс ўз асарларида капитализтик жамият тараққиёти жараёнида фан ва техниканинг роли ўсиб бораётганини, пролетар революцияси эса фан ва техника олдида кенг, янги, самарали, порлоқ истиқболлар очажагини илмий башорат қилган эди. У ижтимоий, гуманитар фанлардан ташқари табиий фанлар — физика, химия, агрономия, биологияни, ҳатто математиканн ўрганиб, бу соҳада илмий тадқиқотлар ҳам олиб борган эди. Марксннг қабри устида 1883 йил 14 март куни Энгельс сўзлаган нутқида айтилганидек, улуғ устозимиз бу соҳаларнинг биронтасида ҳам юзаки иш қилмаган эди. «Бу фан арбоби ана шундай киши эди. Лекин, Марксннг энг муҳим фазилатлари бу эмас эди. Маркс фанни тарихий ҳаракатлантирувчи революцион куч, деб биларди. Ҳарқандай назарий фан соҳасида қилинган ҳар бир янги кашфиёт, уни амалда тадбиқ қилиш ҳақида сўз бўлмаганда ҳам. Марксни жуда қувонтирар эди — лекин гап саноатга, умуман жамиятнинг тарихий тараққиётига дарҳол революцион таъсир қилувчи кашфиёт тўғрисида борганда, унинг қувончи тамоман бошқача бўлар эди». Бунинг исботи учун бир неча далилар келтириш мумкин.

Ижтимоий фан соҳасини олсак, Марксннг бутун назарий фаолиятига социалистик революция, пролетариат диктатураси идеялари, социализм ва коммунизм назарияси сингиб кетган эди. Илмий социализм проблемаларини ишлаб чиқиш билан Маркс бутун умр бўйи шуғулланган. Коммунизмнинг икки босқичи, булардан ҳар бирининг характерли хусусиятлари тўғрисидаги хулосалар ижтимоий тараққиёт қонунларини чуқур диалектик, материалистик тарзда тушуниш ва талқин қилишнинг мисли кам учрайдиган намунасидир, илмий башоратнинг тимсоли мужассамидир, гениал устозликнинг ифодасидир.

Икки маслакдош устозимизнинг доҳиёна асарларида социализм ва коммунизмнинг кўпгина белгилари умумий тарзда таърифланган. Маркс коммунизмни «ишлаб чиқаришнинг умумий воситалари билан ишлайдиган ва ўзларининг индивидуал ишчи кучларини ҳудди ягона ижтимоий ишчи кучи сингари планли равишда сарфлайдиган эркин кишиларнинг иттифоқи» деб таърифлайди. Совет халқи зўр ғайрат ва шижоат билан, бир жон, бир тан бўлиб қураётган коммунизм худди ана шундай жамиятдирки, бунинг андозасини 100 йилча олдин улуғ Маркс бичиб берган эди.

Марксннг донишманд устозлиги унинг табиий фанларга доир далиллардан, илмий-техника прогресси ютуқларидан тўла хабардорлиги эканлигида ҳам кўринади. Чунончи, у француз физиги Марсель Депрениинг электрни узоқ масофага узатиш соҳасидаги тажрибалари билан, бугдойнинг серҳосил навини чиқариш билан шуғулланган инглиз биологи Холлет экспериментлари билан жуда қизиққан эди. Маркс ўз замондоши машҳур инглиз олими Ч. Дарвинннинг «Турларнинг келиб чиқиши» деган китоби катта аҳамиятга молик эканлигини уқдирган эди. Турларнинг ўзгарувчанлиги, ўзаро зиддияти ва кураши, эволюцияси қонунларининг кашф этилиши биологияни идеалистларча талқин қилишларга қақшатгич зарба эканлигини, табиатга илмий дунёқараш асосларини яратишни биринчи бўлиб англаган кишиларнинг пешқадами Маркс ва Энгельс эдилар. Уларнинг яқин дўстларидан бири манчестрлик химик олим К. Шорлеммер эканини ҳам айтиб ўтиш керак.

Бу ва бошқа бизга маълум далиллар кўрсатадики, фан ва техниканинг ўтган асрдаги ривожи, буларнинг ўзаро алоқадорлиги, илмий-техника прогрессининг социал оқибатлари, уни барча маънавий бойликларнинг қонуний вориси бўлган пролетариат ўзлаштириши, фойдаланиши зарурлиги Маркс ва Энгельснинг диққат марказидан ўрин олган эди. Улар фан, техника технологня, ишлаб чиқариш, саноат, транспорт, қурилиш ҳақидаги тадқиқотларни, идея ва мунозараларни синчковлик билан ўрганардилар. Чунончи, Марксннг умр бўйи йиққан кутубхонасида технологияга доир асарлар ҳам кўп бўлган. Бу асарларни ўқиган, ишчилар учун уюштирилган «эксперимептал курс»га қатнашган, янги машина ва мосламаларнинг моделларини бориб кўрган, инженер-технолог ва кашфиётчилар билан суҳбатлашиб турган Маркс техника соҳасидаги ҳамма янгиликлардан хабардор эди.

Масалан, у «Капитал»да техника тараққиёти ҳақида жуда кўп фикрлар келтирган технология бўйича жуда кўп дафтар тўлдирган, электр энергияни узоқ масофага узатишни кузатган, бу энергиядан саноатда фойдаланишнинг буюк революционлаштирувчи аҳамиятини биринчи бўлиб англаган, машиналарнинг автоматик системаси тушунчасига ҳаммадан бурун тўғри таъсиф берган, унинг истиқболини илмий башорат қувати билан кўраолган доно мутафаккир эди.

Марксннг илм-фанга бунчалик қизиқиши, уни зўр хафсала билан чуқур ўрганиши, пухта ўзлаштириши ҳозирги ёш мутахассисларимиз учун ўрнак бўлиши керак.

Маълумки, устоз билим беришга қолмай, шахсан намуна ҳам кўрсатади, ўз шахсий фазилатлари билан бошқаларга ибрат ҳам бўлади. Маркс ана шундай устоз ларнинг тимсоли эди.

Маркс ғоят меҳнатсевар, сергайрат ва серҳаракат эди. У ишёқмаслик, яҳловлик, хафсаласизлик ва сустқашлик каби ярамас иллатлардан бутунлай ҳоли эди. Замондош ва дўстларидан ҳеч бири уни бекор юрган, жисмоний ёки ақлий иш билан, актив дам олиш ва навбатдаги фаолият учун куч тўплаш билан банд бўлмаган ҳолда сира ҳам кўрмаган, десак муболага қилмаймиз. Маркс ҳақида Ф. Энгельс, В. Либкнехт, Ф. Лесснер, П. Лафарг, Б. Кугельман, унинг қизлари ёзган эсдаликларини ўқиган киши бунга тўла ишонч ҳосил қилади. У ёзиб қолдирган беҳад кўп асар, мактуб, музокаралар ҳам бунинг ёркин далилидир. Ҳали ҳам жамиятимизда ёшликдаги ғайрат-шижоатнинг фойдасини билмайдиган, яҳловлик, ўйинқароқлик, қуруқ олифтачилик, сатанглик билан кун ўтказадиган, кейинчалик афсус ейдиган йигит-қизлар Марксдан ўрнак олсинлар.

Партиямиз барча коммунистлар, комсомоллар, партиясиз совет граждапларидан Марксдай яшаш ва ишлашни ўрганишни, унинг сингари ақлли, истеъдодли, камтар, инсонпарвар, одил, ҳалол, меҳнатсевар, ширинсухан, дўстларга, оилага садоқатли, пўлатдек иродали бўлишни талаб этади.

Марксизм-ленинизм классикларн яратган асарларини синчиклаб ўрганиш ҳар бир совет кишиси учун ғоят бой маънавий озуқ беради, ақл доирасини кенгайтиради, миясини худди тоза ювилган ойнадек ярқиратади, зеҳнини ўткирлаштиради, фикрнга сайқал беради, тилини, нутқини равон қилади. Бинобарин, ҳар бир мутахассис, студент, ўқувчи бу асарларни зўр қизиқиш билан ўқиса, марксча назарияни амалда ижодий тадбиқ этса, унга дастуриламал деб ёндошса ҳалқ партия, Ватан учун қимматли, истеъдодли, малакали кадр бўлиб етишади.

Марксча-ленинча таълимотнинг СССРда батамом тантана қилганлиги, ҳамма қитъаларга кенг ёйилаётганлиги К. Маркс ва В. И. Ленинга ўрнатилган, металлдан ҳам қаттиқ, Миср пирамидаларидан ҳам баланд ёдгорликдир. Энди бу таълимотнинг жамиият ҳаётидаги истисносиз ҳамма томонларга таъсири шундай кучайиб бормоқдаки, унга асосланмай туриб, бирорта ҳам туб ижтимоий проблемани тўғри ҳал этиб бўлмайди.

Маркс таълимоти, В. И. Ленин айтганидек, тўғри бўлгани учун қудратлидир.

А. ОРТИҚОВ,
фалсафа фанлари доктори, ТошПИ фалсафа кафедрасининг мудири.

БУГУН—СОВЕТ МАТБУОТИ КУНИ

МИЛЛИОНЛАР МИНБАРИ

ҚУДРАТЛИ ҒОЯВИЙ ҚУРОЛ

У. АБДУРАЗЗОҚОВ,
Тошкент область партия комитети пропаганда ва агитация бўлимининг мудири.

Совет ҳокимияти қўлга киритган энг муҳим ютуқлардан бири бизнинг оммавий, чинакамига халқчил матбуотимиздир.

Матбуотга Ленининг берган баҳоси ҳаммамизга маълум. У газетани фақатгина коллектив пропагандист ва агитатор бўлибгина қолмай, балки коллектив ташкилотчи ҳамдир, деб таърифлаган эди. Партиямиз коммунистик қурилишнинг барча жараёнларида доимо матбуотнинг роли ва аҳамиятига юксак баҳо бериб келмоқда.

Кишиларимиз матбуотни чин юракдан севадилар, у билан фахрланадилар, унга катта ишонч билдирадилар. Йилдан-йилга газета ва журналларнинг тиражи ўсиб, ўқувчилар билан алоқаси мустаҳкамланиб ва кенгайиб бормоқда. Ҳар бир совет оиласи ҳозирги кунда ўртача тўртта нашр олаяпти.

Иттифоқчи республикалар матбуоти ҳам тез суръатлар билан ўсиб бормоқда. Буни Ўзбекистон мисолида ҳам кўриш мумкин. Революциядан олдин бу ерда атиги 15 та газета нашр этилган бўлиб, ўзбек тилида фақатгина 500 нусхали битта газета чиққан.

Совет ҳокимияти йилларида республика қиёфаси таниб бўлмас даражада ўзгариб кетди. У индустриал, қишлоқ хўжалиги ривожланган ўлкага айланди. Ҳар бир меҳнаткаш учун фан ва маданиятнинг юксак чўққиларини эгаллаш имкониятлари яратилди. Ҳозирги кунда Ўзбекистонда йилига 2 минг номдаги китоб ва брошюра нашр этилади. Республика аҳолиси обуна йўли билангина 3 миллион 700 минг газета ва 3 миллион 654 минг нусха журнал олади.

Областимизда республика ва марказий газеталардан ташқари иккита область газетаси, бешта шаҳар ва 38 та кўптиражли газеталар босилади. Улар кенг активларга таяниб, КПСС XXIII съезди ва партия Марказий Комитетининг бўлиб ўтган Пленумларн тарихий қарорларини активлик билан тарғиб қилмоқдалар, ишлаб чиқариш резервларини қидириб топмоқдалар ва оммага илғор тажрибалар ҳақида ҳикоя қилиб бермоқдалар.

КПСС XXIII съездидан сўнг матбуотимиз етилган ижтисодий, идеология ва бошқа масалаларни ҳар қачонгига қарагандан малакалироқ, мукаммалроқ қилиб ёрита бошлади. Газетхонлар билан алоқа қилишнинг таъсирчан форма ва усулларини қўллаш, активларни матбуот ишига кенг жалб этишга катта эътибор берилмоқда.

Кўпгина газеталар редакциялари ҳузурида актив матбуотчилар, ишчи-деҳқон мухбирлари университетлари ва мактаблари ишлаб турибди. Уларда ишчилар, инженер-техник ходимлар ва бошқа касб эгалари қатнашиб, газетачилик сирларини ўрганмоқдалар. Редакциялар ҳузурида ташкил этилган штатсиз бўлимлар, советлар ва секциялар фаолияти ҳам самарали бўлмоқда. Айниқса, Чирчиқ шаҳар партия комитети ва бошқа район партия комитетлари ҳузуридаги матбуот советлари ва секциялари яхши иш қилмоқдалар.

Кейинги вақтларда область газеталари, район ва шаҳар ҳамда кўптиражли газеталарнинг саҳифаларида «Партия ташкилоти секретари минбари», «Коммунистлар ҳақида ҳикоялар», «Партия ташкилоти иш тажрибасидан», «Коммунистик меҳнат корхонасида» сингари янги рубрикалар пайдо бўлди. Кўпгина газеталар планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасига ўтган корхоналар иши ҳақида узлуксиз материаллар бериб бормоқда. Иқтисод қилиш ва тежамкорлик, беш кунлик иш ҳафтасининг афзаллиги, маҳсулот сифатини яхшилаш ва таннархини арзонлаштириш газеталарнинг диққат марказида турибди.

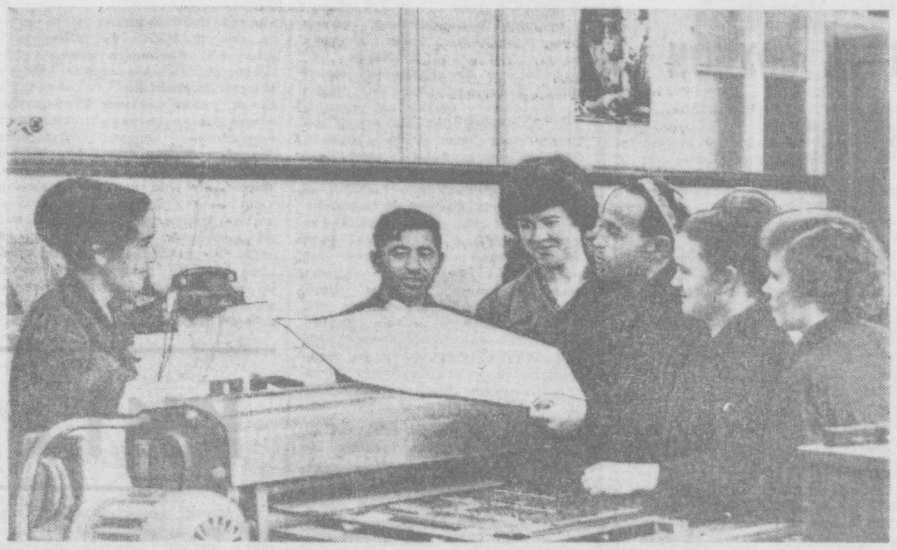
«Ангренская правда» газета редакциясида иккита штатсиз бўлим ишлаб турибди. Улар халқ контроли ва комсомол ёшлар бўлимларидир. Ҳар икки бўлимнинг ҳам кўплаб активлари бор. Газета ана шу активлар фаолиятидан унумли фойдаланиб, меҳнаткашлар ҳаётини ҳар тарафлама ёритишга ҳаракат қилмоқда. Шунингдек, редакцияда иқтисодий совет ҳам тузилган.

Шуниси диққатга сазоворки, партия ташкилотлари ва редакциялар танқидий материалларнинг таъсирчанлиги учун астойдил курашмоқдалар. Масалан, Юқори Чирчиқ районида газета саҳифаларида эълон қилинган ҳар бир танқидий материал район партия комитетининг бюро мажлисларида кўриб чиқилиб, оператив тадбирлар белгиланади. Бу районда 17 та қишлоқ мухбирлари пости ишлаб турибди. Район газетасида 6 та штатсиз бўлим бор. Яқинда актив қишлоқ мухбирларидан 13 кишига район ва область партия комитетларининг фахрий ёрлиқлари топширилди.

Бугун журналистлар, матбаачилар, барча совет кишиларининг катта байрамидир. Биз бу байрамни нишонлар экамиз, ўзимизнинг асосий диққат-эътиборимизни ҳал қилинмаган вазифаларга қаратишимиз керак. Айрим газеталар саноат корхоналари, колхоз ва совхозларнинг ишини юзаки ёритадилар. Матбуотда мутахассислар, тажрибакорларнинг мақолалари кам берилади. Бундай камчиликларни йўқотиш ҳар бир журналистнинг, ҳар бир партия ходимининг бурчидир.

Газета ва журналларимиз ўз иш фаолиятларида КПСС Марказий Комитетининг 1962 йил 1 сентябрда қабул қилган «Совет матбуотининг таъсирчанлигини ошириш тўғрисида»ги қарорига ҳамма вақт амал қилишлари лозим. Бу муҳим ҳужжатда партия ва совет ташкилотларининг эътибори матбуотда эълон қилинадиган танқидий материалларнинг таъсирчанлигига, илғор тажрибаларни оммалаштириб резервларни қидириб топишга қаратилган.

КПСС XXIII съезди матбуотимиз ишини янада такомиллаштириш учун қулай шароитлар яратиб берди. Журналистлар штатсиз активлар билан ҳамкорликда партия ташкилотларининг фаолиятини чуқур ёритишлари, социалистик мусобақанинг кучини моҳирона кўрсатишлари, ҳар қандай ижодий ташаббусни қўллаб қувватлашлари ва шу йўл билан коммунистик қурилишнинг улуғвор программасининг бажарилишига муносиб ҳисса қўшишлари керак.

ҚЎЛИНГИЗДА янгигина босмадан чиққан газета. Сиз унинг саҳифаларини варақлаб, ўзингизни қизиқтирган мақола ва хабарларни ўқийсиз. Лекин у тайёр ҳолига келгунча неча-неча қўллардан ўтади. Босмахонанинг ҳарф терувчилари, моҳир верстакчилари ва ротация цехининг ишчилари газетани сифатли, чиройли қилиб чиқариш учун кўп меҳнат сарфлайдилар. Суратда: (чапдан ўнгга) Ўзбекистон КП Марказий Комитетя Бирлашган нашриёти босмахонасининг ҳарф териш цехи верстакчилари М. Худойбердиева, А. Обидов, линотипчи Р. Петрико, выпускающий И. Мансуров, верстакчи Г. Бильцева ва линотипчи А. Бабий ўртоқлар.

А. Абалкин фотоси.

„ПРАВДА“ БУ ЕРДА БОСИЛАДИ

«Правда» газетхонлари республикамизда сон-саноқсиз. 22 йилдан бери у Тошкентда босилиб, неча ўнминглаб ўқувчилар қўлига етказиб берилаяпти.

«Правда»нинг Тошкентда босилиш тарихи жуда ҳам қизиқ. Илгарилари газета Москвадан поездда келтирилар эди. Газета тўрт кун кечикиб Ўзбекистонлик газетхонлар қўлига келиб тегарди. 1946 йилга келиб «Правда»ни бир қатор шаҳарларда босиш йўлга қўйилди. Тошкентда ҳам уни худди шу йилдан босиш бошланган.

Дастлабки йиллар бизда шароит анча оғир эди. Босмахона тор ва ноқулай хонага жойлашган эди. Ротация цехида анча эскирган агрегатлардан фойдаланиларди. Малакали кадрлар етишмасди. Шунга қарамай, Тошкентда «Правда» газетасини босишга қарор қилингач, ротация цехида ишлаб чиқариш илғорларидан иборат махсус бригада тузилди. Х. Файзов, Р. Одилов, С. Раҳимхўжаев каби стереотипчилар, Х. Азимов, Д. Зайнуддинов, А. Шаповалов каби печатникларр шу бригада аъзолари эдилар. Улар биринчи бўлиб «Правда» газетасини босиш технологиясини ўрганиб, кейин бу ишни бошқаларга ҳам ўргатдилар.

Йиллар ўтди. «Правда» тиражи тобора ошиб борди. Партия ва ҳукуматимиз полиграфия саноати устида қилаётган катта ғамхўрлиги туфайли нашриётимиз кучига-куч, қувватига қувват қўшила борди. Газета чиққан куниёқ уни область ва республика газетхонлари қўлига етказишдек, шарафли вазифа муваффақиятли бажарилди. Шу мақсадда цехимизда катта реконструкция ишлари олиб борилди. Қўшимча корпус қурилиб, ҳар соатда 350 минг нусха газета босиш қувватига эга бўлган «ГА» машинаси монтаж қилинди.

1966 йили фототелеграф цехининг ишга туширилганлиги газета босиш суръатини янада тезлаштирди. Бу цех «Правда», «Известия» ва «Сельская жизнь» газеталари саҳифаларини махсус канал орқали плёнкага туширib беради. Плёнкадан эса саҳифа кўрғошин пластинкаларга қуйилади ва босишга тайёрланади.

Фототелеграф цехининг ишга тушиши билан газетхонлар маҳаллий газеталар билан бир вақтда марказий газеталарни ҳам ўқиш имконига эга бўлдилар. Бу йил цехимизда яна бир янгилик туғилди. «ГАУ» маркали тўрт қаторли янги универсал агрегат ишга туширилди. Машинанинг ҳар бир қатори соатига 70—75 минг нусха газета боса олади. Бундан 22 йил муқаддам цехимизда «Правда» газетасининг 50 минг нусхаси бир кеча-ю кундуз босилган бўлса, мана бугунги кунда олти саҳифали «Правда»нинг 250 минг нусхаси серунум машиналарда тўрт соат давомида босиб бўлинаяпти.

Цехимиз коллективи газеталари сифатли босишга ҳам алоҳида эътибор бераяпти. Тез ва соз ишлашда биз Совет Иттифоқининг 35 шаҳридаги ҳамкасблар билан мусобақалашиб келаяпмиз. Сўнгги йилларда коллективимиз сифатли ишлашда узлуксиз биринчиликни эгаллаб нашриёт шуҳратига шуҳрат қўшди. Шу ўринда Набихўжаев, Қорахўжаев, Мушинский, Суздальцев ўртоқлар каби пешқадам печатниклар, Зайнуддинов, Одилов, Казаков, Токарь ўртоқлар каби стереотипчилар номини ҳурмат билан тилга олсак арзийди.

А. МУҲАМЕДОВ,
Ўзбекистон КП Марказий Комитети Бирлашган нашриёти ротация цехи бошлиғининг ўринбосари.

ЖАҲОН ЯНГИЛИКЛАРИ

ДУШМАН ТАЛОФОТ КЎРМОҚДА

ХАНОЙ, 3 май, (ТАСС). Вьетнам Демократик Республикасининг зенитчилари бугун Куангбин вилоятида битта ва кеча Винь шаҳри районида Америкаининг иккита самолетини уриб туширишди. ВИА агентлигининг берган ахборотига кўра Вьетнам Демократик Республикаси устида АҚШнинг ҳаммаси бўлиб 2880 самолети яксон қилинган.

ПАРТИЗАНЛАРНИНГ МУВАФФАҚИЯТИ

ҚОҲИРА, 4 май, ТАСС. МЕН агентлигининг берган ахборотига кўра Синай ярим оролидаги Аль-Ауж аҳоли яшайдиган пунктидан шимолроқда 28 апрелда Палестин партизанлари билан Исроил қўшинлари ўртасида тўқнашув бўлиб ўтди. Натижада 60 дан ортиқ Исроил солдатлари ҳалок бўлди ва жароҳатланди.

ПОЛИЦИЯЧИЛАРНИНГ ЎЗБОШИМЧАЛИГИ

МОНТЕВИДЕО, 4 май, ТАСС. Меҳнаткашларнинг халқаро байрами 1 май куни Монтевидео аҳолиси байрам намойишларига чиқишиб, полициячилар ўзбошимчалигига қарши норозилик билдирдилар. Намойиш меҳнаткашлар миллий конвентининг ташаббуси билан ўтказилди.

НЬЮ-ЙОРКДА ВИСТАВКА

НЬЮ-ЙОРК, 4 май, (ТАСС). Кеча Нью-Йорк шаҳрининг «Ларкада» галереясида Совет—Америка графика виставкаси очилди. Бу виставкада 60 дан ортиқ танилли Америка рассомларининг ишлари намойиш этилмоқда. Виставка Совет — Америка муносабатлари институти томонидан ташкил этилди.

ҚОНУНСИЗ РЕПРЕССИЯЛАР

ТОКИО, 4 май, (ТАСС). Почта ва телеграф министрлиги, телефон-телеграф корпорацияси 25 апрель намойишида қатнашган ишчи ва хизматчиларни «жазолаш» ҳақида қарор қабул қилди. 25 апрель намойиши давлат корхона ва муассасаларининг умумяпон касаба союзи томонидан ташкил этилган эди.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

БИНОКОРЛАР ОВОЗИ

Бундан икки йил муқаддам рўй берган апрель эълонларидан сўнг пойтахтимизда қурилиш кўлами кескин кенгайиб кетди.

Тошкент қурувчиларининг сони уч баравардан зиёд қўпайди. Москва, Ленинград шаҳарлари, Иттифоқимизнинг барча республикаларидан қурувчилар ёрдамга келишди. Тошкент том маъноси билан улкан қурилиш майдонига айланиб кетди. КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Советининг Тошкентда эълонла оқибатларини тугатиш юзасидан қабул қилган қарорлари тез суръатда ҳаётга сингди.

Мазкур қарорга асосан Тошкент даги асосий қурилиш ташкилоти ҳисобланган «Главташкентстрой» кенгайтирилиб, янги-янги трест ва бошқармалар барпо этилди. Қурувчилар сони 17 мингдан 50 минг кишига кўпайтирилди.

Мазкур қарорга мувофиқ, «Главташкентстрой» партия комитетига район партия комитети ҳуқуқи берилди ва унинг органи сифатида «Тошкент бинокори» ва «Строитель Ташкента» газеталари чиқабошлади.

Газеталар олдида улкан вазифалар турарди. Пойтахт бинокорларининг шаҳарда эълонларини тугатиш, янги Тошкентни барпо этиш юзасидан олиб бораётган мардонавор курашини, сермазмун турмушни акс эттириш, партия ва ҳукумати мизнинг бу соҳадаги қарорларининг қандай бажарилаётганлигини ёритиш керак эди.

Шунинг билан бирга Тошкент қурувчиларнинг каттагина тажриба мактабига айланиб қолди. Москва, Ленинград шаҳарлари, Украина, Болтиқ бўйи республикалари бинокорларининг қурилиш соҳасидаги тажрибалари тошкентликлар учун катта ибрат бўлди, десак муболаға бўлмас. Чунки, улар бинопарни комплекс равишда, сифатли қуриш соҳасида катта малакага эга эканликларини амалда кўрсатдилар.

Газета ҳам илғор бинокорлар тажрибасини ёйишга асосий эътиборни қаратди. Ана шу мақсадда Москва, Ленинград Украина, Латвия, Литва қурувчиларининг меҳнат жараёни алоҳида-алоҳида саҳифаларда ҳикоя қилиб берилди. Уларда қардош қурилиш ташкилотларининг раҳбарлари, илғор бинокорларнинг мақолалари эълон қилинди.

Жумладан «Латвия армуғони» сарлавҳаси остида берилган саҳифада (2 апрель, 1967 йил) Латвия қурилиш монтаж поездининг бошлиғи Л. Гримм ўзи раҳбарлик қилаётган бинокорлар ҳаёти ва иш тажрибаси ҳақида ҳикоя қилди. Латвиялик бинокорлар қисқа муддат ичида 250 та квартира, 280 ўринга эга бўлган икки боғчани қуриб битказиб, Тошкент шаҳар партия комитетининг кўчма Қизил байроғини олишга муяссар бўлдилар.

Шунингдек Москва, Белоруссия, Арманистон, РСФСР ва бошқа қардош республикалар бинокорларининг ибратли ишлари газета саҳифаларида ёритилди.

Газета ўзининг кичик коллективи билан бундай катта вазифаларни бажаролмасди, албатта. Ана шу боисдан биз жамоатчи мухбирлар сафини кенгайтиришга дастлабки кунларданоқ жиддий эътибор бердик. Газетанинг жамоатчилик асосида ишлайдиган таҳрир ҳайъати тузилди. Таҳрир ҳайъати 9 кишидан иборат бўлиб, унга Тошкент политехника институти темир-бетон конструкциялари кафедрасининг доценти Эркин Қосимов раҳбарлик қилди.

Таҳрир ҳайъати бинокорликда фан ва техника ютуқларидан фойдаланиш, ишлаб чиқаришни илмий асосда ташкил этиш, қурилишга тўрсимон графикни жорий қилиш каби қатор масалаларнинг газетада ёритилишига улкан ҳисса қўшди. Ҳайъат аъзолари вақти-вақти билан редакцияда тўпланиб, иш планларидаги масалалар билан яқиндан танишиб турдилар.

Жойларда жамоатчи мухбирлар постлари ташкил қилиниб, уларга турли соҳаларнинг мутахассислари жалб этилди, улар ўз соҳалари бўйича зарур маълумотлар, хат-хабарлар юбориб турдилар.

153-трест 14-қурилиш бошқармасининг бетончиси Исмоилжон Облаёров, «Главташкентстройнинг саноат корхоналари бошқармаси инженери Аҳмаджон Муродхонов, 159-трест бетончиси Асланбек Муриев, 11-«Висотстрой» трести комсомол комитетининг секретари Василий Гожий, бинокор-инженер Муртазо Султонов кекса пенсионерлар Темур Нажмий, Николай Головин ва бошқа кўплаб жамоатчи мухбирлар газетамизнинг сифатли ҳамда мазмунли чиқишига катта ҳисса қўшдилар. Жамоатчи мухбирлардан Исмоилжон Облаёров ва Василий Гожийлар «Тошкент қурувчисига» кўкрак нишони билан тақдирландилар. Юбилей йилида эса, муҳим юбилей объектларида мухбирлар пости тузилиб, улардаги аҳвол газетанинг ҳар бир номерида ёритиб борилди.

«Тошкент бинокори» газетасининг ёш коллективи бу йил иккинчи бор матбуот байрамини нишонламоқда. Биз пойтахтимизда эълонла оқибатларини тугатиш, янги Тошкентни барпо этиш юзасидан партия ва ҳукуматимизнинг чиқарган қарорларини бажаришда бинокорларга кўмакдош бўлаётганлигимиз билан фахрланамиз. Матбуот байрами муносабати билан барча қаламкаш дўстларимизни чин қалбдан қутлаймиз.

Ш. ҚОСИМОВ,
«Тошкент бинокори» газетасининг редактори.

МУХБИР ҚИШЛОҚ КЕЗАДИ

Шундай вақт келадики, киши қалбидан жой олган ҳис-туйғулар туғён уриб, унга ором бермайди. Киши бу туйғулари, тевarак-атрофдаги ажойиб воқеалардан олган таассуротларини, миясида туғилган янги фикрларини ҳаммага маълум этгиси келади. Натижада беихтиёр қўлга қалам олишга мажбур бўлади.

Ана шундай ҳолат Файзуллада Совет Армияси сафида хизмат қилаётган пайтда юз берган. Ёш солдат ўзини тўлқинлантирган нарсалар ҳақида, ҳарбий хизматининг романтикага тўла кундари ҳақида, жанговар дўстлари тўғрисида ёзгиси келарди...

Кўп ўтмай биз «Тошкент ҳақиқатига келган солдат почтаси штемпели босилган хатлар ичида «Ф. Зиёдуллаев» деб имзо чекилган хабар-мақолаларни, илк инсшраларни ўқий бошладик.

Ҳаваскор жангчи мухбирнинг мақолалари, шеърлари бирин-кетин «Тошкент ҳақиқати», «Ёш ленинчи» ҳамда «Коммунист», газеталари саҳифасида босилиб чиқа бошлади.

Ҳарбий хизматни тамомлаб, она қишлоғига қайтгач Файзулла қалам ва ёндафтарни қўлдан сира қўймайдиган бўлди. Энди у ҳамқишлоқларининг меҳнат муваффақиятлари ҳақида, колхозчилар қаётида юз бераётган муҳим янгиликлар ҳақида ёзмоқда тутинди.

Яқинда у билан суҳбатлашдик. Яқин келажакдаги ишлари ҳақида қамтаринлик билан сўзлаб берди.

Файзулла Бекобод районидаги ёш қаламкашларни тўплаётган экан. Ҳаваскорлар ҳамкорликда илк ижодларини йиғиб муҳокама этишгач, газетада махсус саҳифа ёритишмоқчи.

Файзулла Зиёдуллаевнинг ижодий режалари катта. У ўзи ишлай бошлаган «Коммунист» район газетасида қаламини ўткирлаштирмоқда, янги темалар, янги қаҳрамонлар ёш мухбирни кутиб турибди. У ўз орзусига эришиш, мухбирлик маҳоратини пухта эгаллаш учун тинмай меҳнат қилиб, изланмоқда. Айни чоқда профессионал билимини ҳам оширмоқда: Тошкент Давлат университетининг журналистика факультетида ўқимоқда.

Оқ йўл сенга, мухбир йигит!

С. МУСАЕВ,
Бекобод райони.

ТОНГ ДАРАКЧИСИ

Каримқул аканинг ёши олтмишга яқинлашиб қолган. Соч-соқолининг қорасидан оқи кўп. Лекин у қарилиқни ҳеч бўйнига олгиси келмайди.

Бундан тўққиз йил бурун почта бўлимига янги ишга келган кезлари қандай елиб-югуриб, ҳамқишлоқлари хизматини бажарган бўлса, ҳозир ҳам ўшандай гайрат билан меҳнат қилаяпти. Қачон қараманг, йўлда. Ёзда елкасида сумкаси билан қишлоқ кўчаларидан мотореллерини елдириб ўтиб қолса, қишда от миниб эшикма-эшик янгилик улашиб чиқади.

Свердлов номли колхознинг 5-участкаси Каримқул акага бириктирилган. Участканинг тўрт юздан ортиқ хонадони бор. Хонадонларнинг ҳар бирига беш-олти хил газета ва журналлар келтиради.

Ҳар йили обуна бошланган кезлар Каримқул аканинг ишлари икки ҳисса нўпайиб кетади. У хонадонларга газета ва журналлар олиб кирганида бирйўла янги обуначилар тўплашга ҳам қаранат қиладн. Марказий ва маҳаллий матбуот ҳақида билганларини кишиларга гапириб беради, қизиқ-қизиқ хабарларни улар ўртасида ўқиб бериб газета ва журналларга қизиқиш туғдиради.

Шу нўсинда бу йил обуначилар сони бирмунча кўпайди. Каримқул ака 1967 йил матбуоти учун участка бўйича 2100 сўмлик обуна тўпланган бўлса, 1968 йил учун кишилар 2400 сўмлик газета ва журналларга ёзилдилар. Почтальон бундан бехад хурсанд. Ҳамқишлоқларининг матбуотга қизиқиши билан қараётганликларини тобора маърифатга томон интилаётганликларини кўриб ўзида йўқ суюнади.

Ҳозир биргина Янгибозор қишлоғига турли газета ва журналдан 32 минг 400 экземпляр келиб турар экан. Урта ҳисобда ҳар минг кишидан 850 — 900 киши кундалик газеталарни ўқиб боради.

Бу рақамлар Каримқул Абдураҳмоновни яна ҳам қувонтирди. Иниқлобдан аввал ҳарф танимаган қишлоғи мана бугун ёппасига саводхон ўлкага айланибди-ю, у қувонмай ким қувонсин. Мана ҳозир ҳам у янгиликлар тўла сумкасини елкага осиб ўз қишлоғи кўчалари бўйлаб шаҳдам одим отиб бораяпти. Ҳамқишлоқларига тезроқ хушхабар етказишга, хонадонларни маърифат нури билан чароғон этишга ошиқаяпти.

Д. НОСИРОВ,
Юқори Чирчиқ райони.

«ЧИРЧИҚСЕЛЬМАШ» заводининг 6-цехида «Кузнец» деворий газетасининг навбатдаги сони чикарилмоқда.
Ишчи-мухбир А. Валиуллаев фотоси.

НУР БАҒИШЛАБ

Ўзбекистон китоб савдоси бошқармасига қарашли республика китоб базасининг меҳнатсевар коллективи матбуот кунини муносиб совғалар билан кутиб олди.

Тўрт ойлик китоб сотиш плани муваффақиятли бажарилди. Китобхонларга пландаги 4 миллион 550 минг сўмлик ўрнига 4 миллион 870 минг сўмлик китоб етказиб берилди.

Меҳнатсевар коллектив турли айёмларга бағишланган ҳар хил плакатлар, открыткаларни ҳам аҳолига кўплаб тақдим этди. Шунингдек, иттифоқимизнинг турли шаҳарларидан бу ерга ҳар куни юздан ортиқ номда 20 — 30 минглаб китоб келиб турибди. Коллектив бу китоблар савдосини ҳам намунали уюштириш тадбирларини кўрмоқда.

Шу билан бирга ҳар куни республикамиз ва Иттифоқимиз шаҳарларига турли номда ўн минглаб китоб юборилиб турибди.

Н. ЖЎРАБОЕВ,
ишчи мухбир.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

16.40 — **Кўрсатишлар программаси.**

Рус тилида: 16.45 — **Қизил Байроқ орденли Туркистон Ҳарбий округининг 50 йиллигига бағишланган эшиттириш.** 17.55 — **Телеянгиликлар** (Ўзбек ва рус тилларида). 18.15 — **Журналист** (бадиий фильмнинг иккинчи серияси. Ўзбек тилида).

20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — **Москва кўрсатади.**

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 — **Баҳор завқи** («Ёшлик» студияси). 20.50— **Барҳаёт таълимот** (К. Маркс туғилган кунининг 150 йиллиги шарафига). 21.25 — **Концерт** (матбуот ходимлари учун).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

17.00 дан — **Фрунзе кўрсатади.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АДАМЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 5/V да **Концерт.** 6/V да **Травиата.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 5/V да **Душманлар.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 5/V да **Навоий Астрободда.**

КИНО

Анна Каренина (кенг форматли, икки серияли фильм) — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Одерда баҳор — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ИЙЛЛИГИ», «КОМСОМОЛ 30 ИЙЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Ҳеч ким пайқамаган ҳодиса — «МОСКВА», «ВОСТОК», «ЎЗБЕКИСТОН», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Тўғри чизиқ — НАВОИЙ номли, «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун).

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КИНОПРОКАТ КОНТОРАСИГА

фильмни текширувчилар ва шогирдлар, секретарь-машинистка, кинопрограмма тузувчилар, фильмлар базасига ишчилар, ҳисобчи-кассир, реклама бўйича редактор, бухгалтер-ревизор

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Заводская кўчаси, 35 уй, телефон 5-28-03.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 06368 ИНДЕКС — 64697. № Б — 1855.